

48.353

1972 OKT 16

KÖNYVTÁRI

híradó

július 1972 augusztus

1972

NEMZETKÖZI KÖNYVÉV

KÖNYVTÁRI Híradó

A FŐVÁROSI
SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR KOZLÓNYE
XVI. évf. 4. sz. 1972 július-augusztus

PETŐFI ÉV – 1973

MÁGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

Révész Ferenc elvtársnak,
a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár igazgatójának
B u d a p e s t VIII.
Szabó Ervin tér 1.

Tisztelt Révész elvtárs!

Tudatom, hogy leveled és "Petőfi napjai a magyar iro-
dalomban" című kiadványotok nekem szánt példányát megkaptam.
A hasznos kiadványhoz gratulálok; a figyelmességet köszönöm.

Elve az alkalommal, minden jót, sikereket kívánok
Neked és munkatársaidnak.

Budapest, 1972. augusztus 29.

Elvtársi üdvözlettel:

Kádár János
(Kádár János)

RÉVÉSZ FERENC elvtársnak,
a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
igazgatója
BUDAPEST
VIII., Szabó E. tér 1.

Kedves Révész Elvtárs!

Megkaptam a "Petőfi napjai a magyar irodalomban" című kiadványukat. Amikor kedves figyelmességét megköszönöm, egyben további eredményes munkát kívánok nemes törekvéseikhez.

Budapest, 1972. augusztus 17.

Elvtársi üdvözléssel:

Losonczy Pál

Révész Ferenc elvtársnak,
B u d a p e s t .

Kedves Révész Elvtárs!

Köszönöm figyelmességét és a "Petőfi napjai a magyar irodalomban" c. kiadvány megküldését. Meggyőződésem, hogy hasznosan fogja segíteni a centenáriumi ünnepek célkitűzéseinek megvalósítását.

1972. augusztus 15.

Elvtársi üdvözléssel:

Orbán László
/Orbán László/

HOGYAN ÁLLUNK AZ ELŐKÉSZÜLETEKKEL?

Szeretnék beszámolni arról, hogy rekordidő alatt megszületett az országos viszonylatban is első, jelentős jubileumi kiadvány: Petőfi napjai a magyar irodalomban faksimile kiadása. Köszönet érte a kötet gondozóinak, Benjámin Lászlónak, Pataki Ferencnek, Kiss József irodalomtörténésznek, valamint a propaganda osztály sokszorosító apparátusa dolgozóinak, a Nyomdaipari Szakmunkásképző Intézet vezetőinek, Pósa és Kocsis elvtársnak, az ottani könyvkötészet dolgozóinak, a Műszaki Könyvtárnak, amely a burkoló és egy hiányzó iv kinyomásában volt gyors és készséges segítőtársunk.

Ha már a könyvnél tartok, hadd soroljam fel egyúttal a bibliográfiai osztály egyéb kiadványterveit is. Mitru Ibolya szerkesztésében Petőfi bibliográfia készül, az 1945 utáni kiadásokban fellelhető Petőfi irodalomról, könyvek, könyvrészletek, monográfiák, tanulmányok, versek. Valószínűleg tematikus címbibliográfia lesz, Petőfi életútjának és művészetének csomópontjai köré sűrítve az anyagot /pl. Petrovicstól Petőfiig, Petőfi családja, Petőfi és a kortársak, prózája, a szülőhely-vita, a szabad-

ságharc Petőfije, Petőfi a nagyvilágban /fordítások/, Petőfi a zenében és képzőművészetben, magyar- és külföldi költők versei Petőfiről stb./ Szerkesztője arra törekszik, hogy komplex referenz igényeket szolgáljon, egyszersmind propagálja a Petőfi irodalmat. Az anyaggyűjtés lezárult, a munka a végső, szerkesztési stádiumában van.

Még az idén ősszel a könyvtárak rendelkezésére állhat egy másik, már elkészült, sokszorosításra váró kiadvány, a jubileumoknál hagyományos faksimile dokumentumgyűjtemény /Szerk. Benjámin László és Pataki Ferenc/, amely egykori kiadások címlapjait, illusztrációkat, rajzokat Petőfiről, kézirat faksimilét stb. tartalmaz. Benne lesz Petőfi első verse, szülői házána képe, első levele Aranyhoz, a Nemzeti dal első fogalmazványa, a megzenésített Nemzeti dal partitúrája stb., valamint idegen nyelvű kiadások címlapjai könyvtárunk állományából.

Az Olvasószolgálat az olvasóteremben a várható nagy érdeklődésre való tekintettel átmeneti kézikönyvtárat állít össze a Petőfi irodalomból.

A kerületi könyvtárhálózat mint mindig, most is nagy rohamoknak néz elébe, nyilvánvalóan megnövekszik a jubileumi vetélkedők, versenyek, stb. következtében az olvasói igény. Ezt az érdeklődést a könyvtárak nemcsak támogatják, hanem ébresztik is, kiállításokkal, pótlólag beszerzett könyvekkel, s elemezni is készülnek egy már elkészült olvasmányfigyelési lista alapján. Könyvtári tagsággal rendelkező dolgozó fiatalok részére a budapesti KISZ bizottsággal közösen szavalóversenyt rendeznek Petőfi versek, Petőfiről szóló versek és Petőfi prózája anyagából, az egyes fordulókat a közönséget is megmozgató játékos vetélkedővel, a döntő írásos vetélkedővel egészítve ki. A KKO propagandistája, Sándor Ottóné már dolgozik a kerületi könyvtárak és a KISZ bizottságok számára készülő módszertani füzetten. A tervet a budapesti KISZ bizottság munkatársával együtt osztályértekezleten vitatták meg. Itt ismertették annak a szavalóversenynek a tervét is, amelyet a gyermekkönyvtárak az Uttöröszövetséggel és a Móra Kiadóval együttműködve, "Lantom, kardom, tied, ó szabadság" címmel kisdobosok számára szerveznek. A kötelező- és ajánlott versekből a gyermekkönyvtári csoport bibliográfiát készített. Ezenkívül bemutató foglalkozás lesz októberben gyermekkönyvtárosok részére. Forgatókönyv is készül. Rendelkezésre állnak még hanglemezek, 2 Petőfi diafilm, s több helyen lesz speciális kis kiállítás is. Szó volt arról is, hogy VIII. osztályosokkal meglátogatják a Pincészinház "A helység kalapácsa" előadását.

Végül, de nem utolsósorban szólni kell a propaganda osztály terveiről is. Már csak azért is, mert az eddig felsorolt program között egy sincs, amelyik közreműködésük nélkül megvalósulhatna, így mondhatjuk, hogy minden tervezettség egy kicsit "az ő bőrükre" is megy. Vajon mit tudnak ígérni a szerkesztőknek, bibliográfusoknak, propagandistáknak? S mindezek teljesítésén túl jut-e még energiájuk, hogy saját önálló programjukat is megvalósíthassák, s mik azok? Mit mond erről Mikó elvtárs, az osztály vezetője?

A tervezett kiadványok időben való sokszorosítása igen nehéz feladat, igyekszünk megfelelni a várakozásnak." - A "Petőfi Budapestje" c. kiállítást szeretnénk január 1-én megnyitni. Ennek anyaggyűjtése folyamatban van. A Budapest Gyűjtemény és a Bibliográfiai Osztály segítségére számítunk eblen is. A Petőfi-ankétokhoz, előadásokhoz külön meghívókat is készítünk a kerületi könyvtáraknak. Petőfi műsorokat veszünk magnószalagra, lemezeket és lemezjátszókat is kölcsönzünk. - Talán ide tartozik, hogy az Eseménynaptár 1972/4 és az 1973/1 számában bibliográfiát és kiállításokhoz használható dokumentum anyagot közlünk az idegen nyelvű Petőfi kiadásokról és a jubileumra megjelent művekről.

GÁLICZKY ÉVA

A BUDAPEST GYŰJTEMÉNY ÉS FŐVÁROSUNK CENTENÁRIUMA

Hogyan készül különgyűjteményünk, a fővárosra vonatkozó történeti irodalom bázisa, Budapest egyesítésének százéves fordulójára? Ezzel a kérdéssel kereste fel szerkesztőségünk a "B"-t.

Voltaképpen minden ilyesfajta megmozdulás, gondolunk itt a néhány éve lezajlott televíziós vetélkedőre is, ugrásszerűen megnöveli a főváros történetével, multjával foglalkozó olvasók számát. Így az osztály forgalma is örvendetesen megszorodik. Az itt felhalmozott hallatlanul érdekes és értékes helytörténeti anyag - a könyvek, plakátok, fényképek - a könyvtárosok értő kalauzolásával újra élő ismeretté válik. És a referenszkérdések tanúsága szerint a most megnyilvánuló érdeklődés ezuttal nagyon sok komoly, tudományos igényű kutatással párosul és ez a fajta érdeklődés a gyűjtemény jellegénél fogva az itt dolgozók számára különösen értékes.

A Budapest Gyűjtemény azonban ezzel együtt kiadványokkal és kiállítással is készül az évfordulóra.

Erre az alkalomra készül el Budapest történeti bibliográfiájának mutatója is. Ez nagyon szerényen hangzik az első pillanatban, mégis a történeti kutatás nagyon fontos állomásához értünk el. a VII. kötetel. Nemcsak így válik teljessé a munka, de ezzel válik igazán használhatóvá. Igaz ugyan, hogy a szakrendi tárgyalás már eddig is sokat segített a kutatónak, azonban minden tétel természetesen csak egy helyen szerepelhet. Egy ilyen példa: vendéglőkkel, kávéházakkal kapcsolatos anyag már a szakrendben is megtalálható, de a tárgymutató tárja fel igazán teljes mértékben ezt a hallatlanul izgalmas kultúrtörténeti anyagot, hozza össze azokat a tételeket is, amelyeket elsődlegesen máshová kellett beosztani. A tárgymutatóban kapott helyet a topográfiai mutató is. Hogy ez mennyire viszi majd előre a helytörténeti kutatást, azt könyvtáros számára kifejtetni nem is kell. Vagy említsük a névmutatót.

A névmutató alapján bármely adat, esemény, amely valamely közreműködő személyhez kapcsolható, pillanatok alatt megtalálható a vaskos kötetekben.

Utcák, terek, emberek munkacímmel készül az a kiadvány, mely a mai utcák betűrendjében, lexikonszerűen sorolja fel és jellemzi röviden azokat a személyeket, akikről az utcákat elnevezték. A bőven illusztrált kötetet a Kossuth Kiadó adja ki.

Végül egy kis előzetes a centenáriumi kiállításról is. Mivel magának az egyesülés tényének igen gyér irodalma van, a kiállítás készítői "Vilógváros születik" címmel végigkísérik a XIX. század utolsó három évtizedének várostörténetét.

A metropolissá válás folyamatának bemutatásával felhívja a figyelmet gyűjteményünk gazdagságára is.

Igy készül a "B" az egyesülés óta eltelt évszázad méltó megünneplésére. Így kapcsolódik könyvtári "aprómunkával", tudományos kiadványokkal és színvonalas propaganda tevékenységgel ahhoz az országos munkához, mely szép fővárosunkat építve, most egy pillanatra megáll és elgondolkodik azon, hogy Pest, Buda és Óbuda egyesítésével, hogyan is indult el az a fejlődés, amelynek eredménye a mai Budapest, hazánk fővárosa és milliók otthona.

- mn -

A FŐVÁROSI SZABÓ ERVIN KÖNYVTÁR BUDAPEST GYŰJTEMÉNYE

A Budapesti Gyűjtemény a főváros múltjára, jelenére vonatkozó nyomtatott dokumentumokat a teljesség igényével szerzi be és minden érdeklődő számára hozzáférhetővé teszi. A muzeális jellegű állomány helyben használható. A gyűjteményben megtalálható a fővárosra vonatkozó könyvanyag az ősnymtatványok korától napjainkig.

A könyveken kívül gyűjti a főváros közigazgatásával, irodalmi- és művészeti életével foglalkozó folyóiratokat, hetilapokat, a budapesti üzemek, kerületi tanácsok lapjait.

A térképgyűjtemény jelentős része közigazgatási, közlekedési, városépítési térképből, valamint városrendezési, közműépítési vázlatból, tervrajzból áll.

A kisnyomtatvány és plakátgyűjteményben megtalálható a fővárost érintő nagy történelmi események rólap- és plakátanyaga, továbbá a politikai pártok, társadalmi egyesületek hirdetőanyagai, régi színlapok, városi kereskedők hirdetőjei, magánjellegű nyomtatványok, stb.

A képgyűjtemény. Eredeti fényképek mutatják be Budát, Pestet, az új és a régi városrészeket, épületeket, szobrokat, fontosabb eseményeket.

KATALÓGUSAI

A Budapest Gyűjtemény könyv-, periódika- és térképanyagáról a betűrendes, szakrendi és földrajzi katalógus tájékoztatja az érdeklődőt. A képkatalógus feltárja a könyvekben és a periódikákban fellelhető illusztrációkat. Az életrajzi katalógus a főváros jelentős közéleti személyiségei, tudósok, írók, művészek, politikusok életrajzi adatait, a munkásságukra vonatkozó irodalmat tartalmazza. Újszerű eszköze a feltárásnak a plakátanyag fotókatalógusa. A plakátok kicsinyített fotómásolat kerülnek a katalógusdobozokba.

A tájékozódás nélkülözhetetlen segédeszköze a Budapest történetének bibliográfiája. A hatkotetes munka felöleli Budapest egész történetének irodalmát a legrégebb időktől 1950-ig.

A Budapest repertórium az 1950 után megjelent könyvek, kurrens folyóiratok, napi- illetve hetilapok analitikus feldolgozását tartalmazza.

A Budapest Gyűjtemény olvasótermében alandó tájékoztató szolgálat működik.

Mit olvastak száz év előtt

A FŐVÁROS NYILVÁNOS KÖNYVTÁRAIBAN?

Rövidesen fővárosunk egyesítésének centenáriumiát ünnepeljük. Alkalom nekünk könyvtárosoknak is visszatekintésre, a fejlődés felmérésére.

Kőrösi József a fővárosi statisztikai hivatal igazgatója 1873-ban jelentette meg a "Pestvárosi statisztikai évkönyv"-et. Az "egyveleg" rovatban a kötet utolsó oldalain a "Nyilvános könyvtárak használati módjára"-ról ír. Mégpedig a fővárosban működő három nyilvános könyvtárnak, az egyetemi, a muzeumi és az akadémiai - 1871. évi forgalmi statisztikáját közli részletesen, szakokra bontva.

E szerint az Egyetemi Könyvtárban 21.165 kötetet, a Muzeumi-ban 13.710 kötetet, az Akadémiai-ban 11.100 kötetet, összesen 45.975 munkát használtak. Minthogy a könyvtárak Kőrösi szerint 250 napon át álltak nyitva, "egy-egy napon körülbelül 180 kötetet szoktak olvasni."

Az összesített szakonkénti megoszlás Kőrösi beosztása szerint:

Hittudomány	56
Társadalmi /állam- és jog/ tudományok	8484
Bölcsészet és neveléstan	1672
Történelem és segédtudományok	6514
Nyelvészet és filológia	1776
Matézés	1547
Szépirodalom, esztétika, művészet	11684
Természettudományok, orvos- és gyógyszerészeti tudományok	7063
Földrajz, etnográfia és utazás	2469
Vegyes munkák	4710

A számok értékelése után Kőrösi ismerteti azt is, hogy mely szerzők munkái voltak a legolvasottabbak. Ez a része a közleménynek különösen érdekes. Teljesen elfelejtett nevek keverednek itt jól ismert klasszikus szerzőkkel. Kőrösi ugyan megjegyzi, hogy ilyen kimutatásban nem helyes, ha tankönyv szerepel, de számos olyan mű volt használatban, amit tankönyvül és szakkönyvként is használtak, így csak a középiskolákban használt tankönyveket hagyta ki. Szakonként közli a legkeresettebb művek szerzőit, így megtörténhetett az, hogy gyakran olvasott szerző kimaradt, ha munkái különféle ágakban szerepeltek.

A legsűrűbben olvasott szerzők mellett a használt kötetek száma:

Szépirodalomból: Shakespeare 459, Petőfi 368, Eötvös 348, Goethe 324, Schiller 287, Vörösmarty 257, Kurz /német irodalomtörténet/ 225, Toldy 207,

Arany 188, Kisfaludy 163, Lessing 119, Schmidt Julián 114, /szintén német irodalomtörténet/,

továbbá a hazai írók között: Kölcsey, Szigligeti, Katona;

az idegen irodalomból: Victor Hugo, Lamartine, Herder, Börne, Weber /itt zárójelben Demokritos-t ír Kőrösi - ugyanis Weber, Karl Julius-nak a francia felvilágosodás németországi követőjének az 1830-as években megjelent satirikus írása, a Demokritos 1868-ban jelent meg újból és lett a korszak "besztszellere"/, Jean Paul és Moliere.

A hazai folyóiratok közül a Vasárnapi Ujság 296, Athenaeum 215, Fővárosi Lapok 168, Magyarország és a Nagyvilág 61, továbbá a Koszoru és Figyelő voltak a legolvasottabbak. - Csillag alatt a megjegyzés: "a könyvtárak regényekkel csak kivételesen szolgálnak".

A történelemből Horváth Mihály 857 munkával, Weber 606, Buckle 139, ezeken kívül Macaulay, Gibbon szerepel. Kőrösi nem tartotta szükségesnek, hogy a kor közismert szerzői keresztnévét is közölje, úgy hisszük, ebben a rovatban is Weber, Karl Juliusra utal, akinek A pápaság története c. 11 kötetes műve magyar nyelven 1871-72-ben jelent meg Lipcsében, németül korábban több kiadása is, de lehet az is, hogy Weber, Georg német nyelvű világtörténetéről van szó /.

Bölcsészletről Schopenhauer 126, Kuno Fischer 96, Kant 89, Rosenkranz 37 - ezeken kívül a használt kötetek számának megadása nélkül Herbart és Hegel szerepel a listán. A ma már alig ismert Kuno Fischer ujkantiánus filozófusnak, valószínűleg filozófiatörténetét olvasták Rosenkranz, Johann Karl - hegelianus filozófus, Hegel életrajzírója volt.

Az államjog és politika szerzői között Eötvös /a 19. század uralkodó eszméi/ 191, Bluntschli 182, Wagener /Staatslexikon/ 70, Széchenyi 55, Montesquieu 54 - ezeken kívül Tocqueville, Mill /nyilván Stuart/, Guizot szerepel, ezenkívül néhány ma alig ismert nevet sorol fel. Mill neve ezután szám emlitése nélkül még szerepel a nemzetgazdaság szaknál, Smith és Ricardo mellett, - nagy olvasottságot viszont a szakban Kautz ért el /323/ - nyilvánvaló, a nemzetgazdaságtan tanszékét betöltő K. Gyula művét olvasták elsősorban az egyetemi hallgatók.

Statisztika szakban is Konek neve szerepel 217 művel, továbbá Oettingen, Hunfalvy, Fényes.

A természettudományos szakoknál csak az érdekes, hogy bár általában a német szerzők szerepelnek a leginkább igényelt művek között a Vegytanban, itt Roscoe - angol kémikus neve található első helyen 91 kötetel, Liebig, Berzelius a másodsorban olvasottak között.

Az általános természettudományi műveknél Humboldt nem vezet ugyan, de 116 kötetét olvasták, - Darwin csak emlitve van.

Elgondolkozhatunk azon, miért nem szerepel gyakran olvasott szerzők között Kossuth vagy akár Deák neve?

Miért olvasták annyival kevesebben Arany Jánost, mint Vörösmartyt? Miért nem látjuk Csokonai nevét?

Hányolunk számos külföldön ez időszakban nagyon olvasott szerzőt is. Mintha csak Darwin neve jelezné nagyon szerény mértékben a tudomány térhódítását.

Sajnos az olvasók foglalkozásáról nem ír Kőrösi, sem arról, hogy milyen a használt művek nyelvi megoszlása. A listából azonban kitűnik, hogy elsősorban egyetemi hallgatók olvastak összefoglaló - tankönyvszerű műveket és a nevek arra is utalnak, hogy az olvasott művek nagyrésze magyar-és német nyelvi, csak kis részben olvashattak más idegen nyelven.

A statisztikai felvétel módjáról a közleményből értesülünk: "Megtudni azt, vajon mily könyveket forgattak leginkább és felösmerni, ily módon vajjon mily irányban halad a kor szelleme, kétségkívül igen érdekes dolog, de olyannyira fáradságos munka, hogy a statisztikai hivatal erre szűk munkaereje mellett évről évre nem vállalkozhatik.

E munka fáradságos voltáról fogalmat képezhet magának az olvasó, ha meggondolja, hogy a használt 46000 könyv mindegyikének szerzőjét és címét előbb el kellett olvasni azon a nem épen a legvilágosabban kitöltött "Kérlapon", melyre az olvasó a kívánt könyvet följegyzí, aztán be kell osztani az illető irodalmi szakaszba, pedig ezen beosztást a felállított 55 szakaszba egyszerre nem lehet eszközölni, hanem az első általánosabb osztás nagyobb szakaszok szerint történt, és minden egyes szakasz alosztályaira később bontatott fel - minek következtében 90.000 esetben kellett szerző nevét és a könyv címét megtekinteni és megbrálni.

Ezt - mármint az évenkénti felvételt - csak azon esetre tehetné, ha a könyvtárak részéről annyiban gyámolították e munkában, hogy a használt könyvek jegyzékén az már is meg volna jegyezve, milyen osztályba való az. Minthogy pedig könyvtáraink egyike sem rendelkezik elegendő személyzettel, azoknak egyike sem nyújthatna e tekintetben segítyt és a statisztikai hivatal ennek folytán arra van kényszerítve, hogy a könyvtárak használatáról szóló statisztikát csak hosszabb időközökben, évtödönként, esetleg talán évtizedenként - bocsássa közzé. "

Sajnos - ennél is tovább kellett várni, míg újra ilyen részletes statisztika megjelent.

Az összehasonlítás céljaira: Pest-Buda-Óbuda lakosainak száma 1870-ben 270.476 - Budapest népessége 1970-ben 1,940.212,-

A három nagy könyvtárban használt kötetek száma 1970-ben 719.200 kötet, csak a hálózatunk által kikölcsönzött kötetek száma 5,221.130.

NYILAS MÁRTA

1972 április 17 - július 5. között tartózkodtam Olaszországban, előzetesen benyújtott munkatervem teljesítése céljából.

Programomban négy feladatot tűztem ki: az olasz szociológiai könyv- és folyóirat-termés, valamint dokumentáció jobb megismerése; az olasz-magyar munkásmozgalom és szociológia századeleji kapcsolataira vonatkozó anyagok kutatása Szabó Ervin 1900-1911 közötti levelezése és cikkei alapján; Budapest történetére vonatkozó feltáratlan olaszországi források gyűjtése; az olasz városi könyvtárügy esetleg nálunk is használható eredményeinek megismerése.

Tapasztalataimról e munkaterv pontjai köré csoportosítva adok számot.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár az 1900-as évek óta nagy figyelemmel szerezte be az olasz szociológiai irodalmat, amelyből különösen 1918-ig nemzetközi mértékkel mérve is igen tekintélyes anyaggal rendelkezik. Az 1960-as évek elejétől, amikor az olasz szociológia újabb lendületet kapott és a tudományág nálunk is újabb fejlődésnek indult, különösen pedig 1968 óta, amikor a FSzEK Központját hivatalosan is a szociológia országos alapkönyvtárává jelölték ki, a Központi Gyűjtemény ismét nagyobb számban rendelt és rendel olasz szociológiai könyveket, folyóiratokat.

Az olasz könyvtárakban, kiadóknál, szociológiai intézetekben folytatott anyaggyűjtés alapján meg kellett állapítanom, hogy nem volt eddig világos képünk az ottani újabb szociológiai irodalomról. Igen nagyszámú jelentősnek mondható szakmai kiadványról, könyvekről, folyóiratokról különböző okokból nem szereztünk tudomást, azok sem a FSzEK Központi Gyűjteményébe, sem más hazai társadalomtudományi könyvtárba nem jutottak el. E hiányosságok illusztrálására csak néhány példát hozok. Hazatérésem óta az Országos Széchényi Könyvtár Központi folyóirat nyilvántartása és a FSzEK 1971. novemberében kiadott és 15 nagyobb társadalomtudományi könyvtár kurrens szociológiai folyóiratot felsoroló központi jegyzéke alapján állapítottam meg, hogy a következő folyóiratok nem járnak egyetlen magyar könyvtárba sem, noha már címük is elárulja, hogy jelentősebb szociológiai kiadványokról van szó: *Aggiornamenti Sociali, Analisi e Documenti* (Publ. al Comitato Int. di Documentazione e Studi Sociologici sui Problemi del Lavoro. Ist. di Sociologia del. Univ. Bologna.), *Annali di Sociologia, Città e Società, Classe e Stato, Critica Sociologica, Quaderni di Scienze Sociali, Rivista della Società, Rivista Internazionale di Filosofia Politica e Sociale, Rivista Internazionale di Scienze Sociali, Rivista Marxista Europea, Sociologia, Sociologia Religiosa, Studi Sociali, Studi sul Lavoro*, stb.

E kurrens folyóiratok többségét a nagyobb olasz könyvtárakban, szociológiai intézményekben, stb. alaposabban is megnéztem, egyesek megrendelését a FSzEK Központi rendelőbizottságának, másokét a szociológia egyes szakágazatait gondozó más hazai könyvtáraknak fogom javasolni.

Hasonló hiányosságokat könyvbeszerzésünkben is találtam. A magammal hozott jegyzetekben és könyvkereskedői katalógusban szereplő nagyszámú cím összehasonlítása a FSzEK és más érdekelt intézmények állománynyilvántartásával hosszabb feladat. Kiragadott példaként mégis felemlitem, hogy az F. Alberoni szerkesztésében és a Scuola Editrice kiadásában 1966-ban megjelent *Questioni di Sociologia* című kereken 1500 oldalas kétkötetes kézikönyv, vagy a torinói egyetem *Laboratorio di Sociologia* című kiadványsorozatának számos darabja, (pl. a bennünket nyilvánvalóan érdeklő *Social Structure in Italy*, 1966) ugyancsak hiányzik állományunkból.

Végül a napirenden szereplő hazai szociológiai dokumentáció kifejlesztése, általában pedig az újabb olasz szociológiai irodalom jobb megismerése szempontjából is figyelmet érdemelnek az olasz szociológia dokumentálására tett újabb erőfeszítések. E szempontból a torinói egyetem jogi kara jár az élen: Barbano professzor ösztönzésére és előszavával 1967-ben, majd 1970-ben második kiadásban is megjelentették az 1945-1969-es olasz szociológiai irodalom teljes bibliográfiáját. A kötetet a torinói egyetem adta ki, eddig nem jutott el hozzánk, már ott sem kapható, ezért Barbano professzor dedikált tiszteletpéldánnyal ajándékozott meg.

A torinóiak a fenti munkát folytatni akarták és az olasz szociológia kurrens bibliográfiáját is meg akarják indítani, de kellő minisztériumi támogatás híján erre egyelőre nincs kilátásuk. E tekintetben tehát megelőzzük őket, amennyiben a FSzEK központja éppen most állította össze a magyar szociológia kurrens bibliográfiájának 1. (1972.

1.-márc.-i) számát, amelynek megjelentetése pillanatnyilag a sokszorosítási lehetőségtől függ. Itt emlitem meg, hogy olasz szakemberek meglepetéssel és elismeréssel méltatták, hogy a FSzEK központja megkezdte a magyar szociológia századeleji irodalmának bibliografizálását és az 1. kötetet már közre is adtuk. Barbano professzor hangzottatta, hogy ha lehetőség nyílik, ők is követik a példát, annál is inkább, mert a század elején náluk is igen magas színvonalra jutott ez a tudomány (Pareto, Croce, Asturaro, Michels, stb. munkássága által.)

Munkaprogramom második pontját illetően az olasz-magyar munkásmozgalom századeleji kapcsolatainak ottani kutatásához Budapesten az elmúlt 4-5 év alatt talált nagyszámú nyomtatott és levéltári forrás adott indítást és alapot, elsősorban Szabó Ervin cikkei és a Párttörténeti Intézetben őrzött levelezése, pontosabban neves olasz személyiségek (Enrico Ferri, Filippo Turati, Ada Negri, Roberto Michels, stb.) Szabó Ervinhez 1902-1911 között írott levelei. Elsősorban Szabó Ervinnek Olaszországba küldött válaszleveleit kerestem, kereken félszáz írást, emellett az összefüggések megértéséhez a csak ott található munkássajtó (*Avanti Socialismo*, stb.) egykorú évfolyamaiban kutattam.

Hosszasabb nyomozás után sikerült megállapítanom, hogy Roberto Michels egykori szociáldemokrata, majd szindikalista újságíró, utóbb neves polgári szociológus, akinek 49 db Szabó Ervinhez írt levelét ismertem meg, Torinóban élt, 1937-ben hunyt el. Egyik lánya, aki Mario Einaudihoz ment feleségül, állítólag őrzi a "Michels Archivumot".

Sajnos azonban az Einaudi házaspár otthlétemkor éppen az USA-ban tartózkodott. (Mario Einaudi professzor a volt olasz államelnök fia, egyben a nemzetközileg ismert Einaudi Könyvkiadó egyik tulajdonosa). Az említett Barbano torinói szociológiai professzor ígéretet tett, hogy együttműködik a levelek utólagos felkutatásában, s ha előkerülnek közös publikálásukban is.

Ezen túlmenően különböző olasz könyvtárakban sikerült igen sok adattal kiegészítenem a századeleji olasz-magyar munkásmozgalom kapcsolatára vonatkozó anyagomat. Eredményeim egy részét egy 20 oldalas olasznyelvű közleményben foglaltam össze. Rómában irtam meg és adtam le (június folyamán). Az Olasz-Magyar Baráti Társaság folyóirata, az Ungheria d'Oggi 1972 szeptemberi száma fogja lehozni. A Társaság titkárnője, Laura Menato elvtársnő javaslatára a PCI (Olasz Kommunista Párt) történeti folyóirata (Studi Storici) számára rövidesen a teljes anyagot feldolgozom. (miután Szabó Ervin Olaszországba jutott leveleinek sorsát végleg tisztáztam)

Ott tartózkodásom alatt gyűjtött új adatok közül példaként ragadom ki a következőket: az "Il Viandante" című hetilap 1910. február 20-i számában egy Szabó Ervinről írott és őt mint az akkori magyar szocialista mozgalom legkiemelkedőbb személyiségét méltató egész oldalas cikket találtam. (Ez a lap egyetlen olasz közkönyvtárban sem található, az olasz nemzeti könyvtár a firenzei Biblioteca Nazionale példánya az 1966 novemberi árvíz alatt pusztult el. Végül is a római Istituto Gramsci könyvtárban, majd az ismert olasz kommunista történész, G. Santarelli birtokában is találtam belőle hiányos sorozatokat). A cikk xeroxmásolatát magammal hoztam. A firenzei Biblioteca Nazionaleban sikerült rábukkanom a La Lupa című folyóiratra (az áradás által ugyancsak súlyosan megrongálódott egyetlen példány), melynek érdekessége számunkra, hogy valamennyi száma címszállagán feltüntette a munkatársak között Szabó Ervin nevét. Feltétlen figyelmet érdemel a századeleji szocialista mozgalom eddig elfeledett alakja, Domokos Lajos munkássága is. Domokos 1903-ban 24 évesen hunyt el, az adatokból következtethetően ugyancsak Szabó Ervin köréhez tartozott, kitűnő szocialista újságíró volt, fiumei, triesti és trentói olasz munkáslapokban, valamint az olasz szocialista sajtóban jelentek meg cikkei. Trentóban egy önálló könyve olaszul, szintén a magyar munkásmozgalom akkori helyzetéről. (Ennek a firenzei Biblioteca Nazionaleban volt példánya szintén elpusztult az 1966-os árvíz idején és az Il Lavoratore című triesti, az Il Popolo című trentói, az Il Proletario című polai olasz lapokat sem találtam a legnagyobb olasz könyvtárakban, csupán a katalógusokban szerepelnek. Ezért Domokos cikkei után itthon kell folytatnom a nyomozást (esetleg levelezés útján megkeresni a trentói, trieszti könyvtárakat). A munka érdemesnek látszik, mert Domokos haláláról 1905-ban az olasz szocialista sajtó is megemlékezett (Avanti, Socialismo, stb.), tehát személye fontos a századeleji olasz-magyar kapcsolatok szempontjából.

Folyt. köv.

Dr. REMETE LÁSZLÓ

1972 május 29-től június 10-ig tanulmányutamon a szlovákiai könyvtárak munkájával ismerkedtem, különös tekintettel a gyermekkönyvtárakra, ezen belül is az iskola és a könyvtár kapcsolatára.

A két hétből egy hetet Pozsonyban, egyet pedig Kassán, illetve néhány kelet-szlovákiai városban töltöttem.

A két város fejlődő ipari központ, a városok növekedéséből adódó új problémák természetesen a könyvtári munkában is jelentkeznek. Ezek közé tartozik az új lakótelepek könyvtári hálózatának kiépítése, az ide költözött lakosság könyvvel való el látása. Megoldására Pozsonyban egy új modern központi könyvtár felépítését, Kassán új és új fiókok megnyitását tervezik. A kassai új lakótelepeken az eddig megnyitott fiókok részben iskolákban, részben lakásokból átalakított helyiségekben működnek.

P o z s o n y b a n helyiségproblémával küszködnek, a könyvtárak túlszűfoltak, nincs lehetőségük több olvasó befogadására. Munkájukat az is nehezíti, hogy kevés a könyvtáros. Az iskolákkal, az iskolai könyvtárakkal laza a kapcsolatuk. Jövőre tervezik, hogy szorosabb együttműködést alakítanak ki. Az oktatási munkát azzal segítik, hogy a tanulók kötelező olvasmányait biztosítják, külön polcra helyezik. Napközis csoportokat, osztálylátogatásokat nem fogadnak. De a könyvtárban tanulókörök működnek, háromhetenként beszélgetésekre, vetélkedőkre, látogatásokra - pl. nevezetes műemlékek megtekintése - gyűlnek össze. Alkalmas helyiség híján, a nagyobb rendezvényeket az Uttörőházban tartják.

Kézikönyvtár minden könyvtárban van, a tanulók kérdései közül igen sok kapcsolódik az iskolai feladatok megoldásához.

Fontosnak tartják, hogy az állandó szabad szombatokon biztosítsák a könyvtárhasználatot. A könyvtár szombaton 7-13 óráig tart nyitva.

A könyvek kölcsönzésére nincsenek merev szabályok. Általában a három vagy négy hétre kölcsönvett könyvek összetétele változatos. Az ismeretterjesztő irodalom a kikölcsönzött köteteknek kb. 1/3-a. A folyóiratokat is kölcsönzik. Előjegyzést csak az ismeretterjesztő művekre vesznek fel.

K a s s á n a már kialakított könyvtári hálózat alapján az iskolák és a könyvtár kapcsolata szorosabb. Az iskolákban működő fiókok könyvtárosai és a tanárok között az együttműködést erősíti az is, hogy a könyvtáros részt vesz a tantestületi értekezleteken. Minden tanévben értesítik az osztályfőnököket, hogy kik azok a tanulók, akik a könyvtárba járnak. A gyerekek kölcsönzőlapján feltüntetik - több helyen - a kikölcsönzött könyveket, s így a tanár bármikor ellenőrizheti, hogy a tanuló mit olvas, milyen az érdeklődési köre.

Az olvasótoborzásra osztályok közötti versenyt hirdetnek. Az olvasószervezést már az első osztályban megkezdik. Céljuk az, hogy a kisdíák az iskolával együtt ismerkedjék meg a könyvtárral, s így életének a könyvtár is szerves része legyen.

Az iskola és a könyvtár együttműködésében nagy szerepe van a közös programoknak. Ünnepeket, kiállításokat rendeznek együtt. Általában mindegyik fiókban igénybe veszik a gyerekek segítségét. A kis aktivisták a könyvek elrakásában, a különböző rendezvények előkészítésében, szervezésében segítenek. Több könyvtárban rajz-, versmondó-, színdarab- stb. szakkör működik.

Szép számban tartanak rendezvényeket - minden héten egyszer, meghatározott napon és időpontban. Író-olvasó találkozók, könyvtárhasználati bemutatók, mesedélutánok, ismeretterjesztő előadások vagy előadássorozatok szerepelnek programjukban.

Sok könyvtárban van rádió, televízió, filmvetítőgép, lemezjátszó. Lemezket, kottákat kölcsönöznek. A jövőben egy zenei könyvtárat szeretnének létrehozni.

Vetélkedőkről, különböző történelmi évfordulókról, híres emberekről módszertani anyagot készítenek, amelyet nemcsak a kassai, de a vidéki könyvtárak is megkapnak.

A gyermekkönyvtárak szombat, vasárnap zárva vannak. Hétköznapokon azonban reggeltől estig nyitva van a könyvtár.

A 9 osztályos rendszer alapján a tanuló 15 éves koráig tagja a gyermekkönyvtárnak. Ahol ifjúsági könyvtár - 15-18 évesek részére - működik, a gyermekkönyvtár után a tanuló az ifjúsági könyvtár tagja lesz. Ahol ilyen típusú külön könyvtár nincsen, ott a Városi Felnőtt Könyvtárba iratkozhat, de ha továbbra is a gyermekkönyvtárba akar járni, a könyvtár tagja maradhat. Pozsonyban tervezik, hogy külön könyvtárat létesítsenek a 15-18 évesek részére, Kassán ugyanezzel a funkcióval a Városi Könyvtár ifjúsági osztálya működik. Mind a két városban nagy figyelmet fordítanak a könyvtárosok továbbképzésére. Speciális szemináriumokat, tanulmányutakat szerveznek.

Lelkes, hivatásukat szerető könyvtárosokkal találkoztam.

SAMU GIZELLA

Külföldi tapasztalat

A keletnémet Der Bibliothekar idei 5. száma érdekes tanulmányt közöl: "Az önállóságra nevelés" és "szolgáltatás" a szabadpolcos kölcsönzésben (cimmal).

Ebben számunkra is lényeges vizsgálatot ismertet a szerző, a lipcsei könyvtárosiskola igazgatója, Hans Boden.

A kiindulás: az aktivitásnak milyen foka kívánható meg a könyvtárhasználótól a szabadpolcos kölcsönzésben és az olvasói magatartás irányításának, vezetésének milyen módszereivel szolgálja leginkább a személyiség minden oldalu kibontakoztatását a könyvtáros.

Hogyan használja ki a könyvtáros jelenleg a szabadpolcos kölcsönzés nevelési lehetőségeit? A könyvtáros feladatát a kölcsönzésben tanácsadással, ajánlással jelölik általában, s a könyvtáros aktív szerepét nem vitatják. A probléma akkor kezdődik, amikor az aktív szerep megjelenési formáit kutatják, az eszközöket és módokat, amelyek a könyvtáros rendelkezésére állnak.

Problémát jelent a helyes viszony megőrzése az olvasó önállósága és a könyvtáros aktív szerepe között.

Az a tapasztalat, hogy ahány könyvtár van, annyi féle a gyakorlat. A kölcsönző könyvtáros egyéni magatartást alakít ki. Ez az idők során természetes szokássá erősödik és ahhoz vezet, hogy könyvtárról-könyvtárra mást és mást, akár egymásnak el-
lentmondót neveznek természetesnek.

A kölcsönzési szokások egy könyvtárban, vagy egy könyvtár uralkodó szokásai és ezek kérdésessége csak más könyvtárak és könyvtárosok konfrontációja révén válik nyilvánvalóvá. Ezért szükséges a különböző könyvtárak kölcsönzési szokásainak összehasonlító vizsgálata.

1969-1970-ben a könyvtáros iskola tanulói és végzősei 2500 jegyzőkönyvet készítettek, amelyben az olvasók spontán viselkedését és a könyvtárossal történt találkozások tartalmát írták le. E jegyzőkönyvek statisztikai elemzéséből alakította ki a szerző az itt következő 11 kategóriát, melyekkel megfogalmazták a könyvtáros különböző magatartását, aktivitását a könyvválasztás folyamatában:

1. tanácsot ad	7. felvilágosít
2. aktivizál	8. igazol, bizonyít, megerősít
3. elirányít	9. javít, kiigazít
4. kalauzol, vezet	10. felügyel, ellenőriz
5. felajánl, kínál	11. gondolatot - véleményt cserél
6. kiad, kiszolgál	

A vizsgálat folyamán a könyvtárlátogatók 47 százaléka beszélgetett a könyvtárossal. A beszélgetések rövid ideig tartottak. 50 százaléuk két, - 80 százaléuk négy percen belül lebonyolódott. A képhez tartozik, hogy az esetek 80 százalékában az olvasó fordult a könyvtárossal és csak 20 százalékban volt a könyvtáros a kezdeményező. A 11 kategóriába sorolt irányító mozzanat közül 20 százalék a "könyvajánlás"-hoz tartozott, s ez volt a leggyakoribb. Ez azt mutatja, hogy bár az ajánlás a legáltalánosabb könyvtárosi feladat, mégsem tekinthető általánosnak. Gondolat-, vélemény-csere csak 2.7 százalékban szerepel a vizsgált esetekben. A szerző grafikonnal is bemutatja, hogy e mozzanatok a vizsgált könyvtárakban milyen eltérő mértékben jelentkeznek, s megjegyzi, hogy az eltérések nem függenek az olvasók összetételétől.

Az olvasókkal való foglalkozás módszertani kérdései nálunk is az érdeklődés közepontjában állnak. Kiadványokban, publikációkban gyakran olvashatunk egyes rétegek olvasási szokásairól, a könyvtárosok ezirányú tapasztalatairól. A legutóbbi időszakban a fiatalok olvasói portréinak készítése közben sikerült elmélyültebb ismeretekre szert tenni.

Néhány könyvtárban megkísérelhetnék a könyvválasztás alaposabb elemzését, ebben az olvasó önállóságának és a könyvtáros aktivitásának szerepét. Ehhez felhasználhatók volnának az itt felsorolt kategóriák. Amennyiben érdeklődés van a téma iránt, az egész tanulmányt megkérjük a szerzőtől és a kísérletező kedvű könyvtárosok rendelkezésére bocsátjuk. /A Der Bibliothekar csak rövidített szöveget közöl./

Ha az érdeklődés elég széleskörű lenne, e témát beiktatnánk az 1973/1974. évi kutatási tervbe.

Hazai tapasztalatok

KÖNYVTÁROK SZOMBATHELYEN

1972. július 27-28.-án Szombathelyen tartották a megyei könyvtárigazgatók értekezletét. Két téma került megbeszélésre: a megyei könyvtár tájékoztató munkája és a Vas megyei tanácsi könyvtárhálózat távlati fejlesztési terve.

A Szabó Ervin Könyvtárból Szőke Tiborné, Sándor Ottóné, Meiszner Tamásné, Csép Attiláné és Lukács Györgyné voltak jelen.

Az első napon a szombathelyi Berzsenyi Dániel Könyvtár igazgatója, Takács Miklós és igazgatóhelyettese, Tóth Gyula tartottak referátumot a könyvtár ill. a tájékoztató munka helyzetéről. A másfél éve épült impozáns és célszerűen berendezett könyvtárban 123.000-es állománnyal szolgálják a helybeli és a megyei körzetek olvasóit. 1971-ben közel 8.000 olvasójuk volt. Magas a fiatalok és a pedagógusok arányszáma. - A beszerzésben törekszenek a legfontosabb külföldi tájékoztató irodalom megvásárlására, külön keretből.

A feltárás mintaszerű. Amint a későbbiekben gyakorlatban is megtekinthettük. lelkesen és igen sok munkával nagyszerű katalógusokat építettek ki. Egy példa a célszerűsége: a lemezgyűjtemény katalógusában a verses és zenei művek lejátszási ideje is megtalálható a cédulán. A kiépített katalógus és bibliográfiai rendszert jól képzett tájékoztató-könyvtárosok együttese teszi teljessé.

Tóth Gyula referátumában az olvasószolgálati munkáról beszélt. Társadalomtudomány, biológia-kémia és irodalomszakos tanári képesítéssel rendelkező tájékoztató munkatársaik vannak. Biztosítják számukra a fejlődési lehetőséget szaktárgyuk területén. A középfoku képesítéssel rendelkező könyvtárosok is résztvesznek a tájékoztatásban, a referenz munkában, az olvasó eligazításában és a könyvelrakásban is. A könyvkiadás-visszavételnél, adminisztrációs, raktárrendbentartási munkáknál, stb. könyvtártechnikusok dolgoznak a könyvtárosok irányításával.

A könyvtár olvasóit izléses röplap tájékoztatja a különböző szolgáltatásokról és a könyvtár belső rendjéről. Felhasználják más könyvtárak pl. a Szabó Ervin Könyvtár bibliográfiáit is.

A könyvtár belső elrendezése is segít a tájékoztató munkában. A szakirodalom egyes részei külön olvasóterekben található, ahol a kölcsönözhető anyaggal együtt vannak a kézikönyvek és a folyóiratok is. Egy társadalomtudományi, egy irodalmi és egy műszaki, természettudományi rész választódik el a nagy termen belül, olvasóasztalokkal és ugyanitt a megfelelő szakreferenssel. A különböző olvasótermek, kutatószobák, zenei részleg, külön gyermekkönyvtár stb. szervek egységének és munkájának tanulmányozása rendkívül sok, érdekes tapasztalatot nyújtott. A tájékoztatásban a mieinkkel sokban hasonló problémákkal találkoztunk, pl. lehet-e térítést kérni a referenz-szolgáltatásokért, segítsünk-e a rejtvényfejtőknek, stb.

Egyébként a reprografiákért és a zenei átjátszásokért minimális térítést fizetnek.

Az egész apparátus gondosan szervezett és olajozottan működik, ideális megoldások és jó technikai felszerelés /reprográfia, kötészet, stb./ mellett, a berendezés és elhelyezés a könyvtárnak otthonos és mégis ünnepélyes légkört biztosít.

A második napon a könyvtárhálózat fejlesztéséről hallottunk referátumot. A M.M. "Alapelvek és követelmények a közművelődési könyvtárak távlati tervezéséhez" c. dokumentuma és a megye településfejlesztési célkitűzéseinek egyeztetése alapján készült a Vas megyei tanácsi könyvtárhálózat fejlesztésének 15 éves távlati terve. Építés, bővítés, állomány- és létszámfejlesztés, berendezés és gépesítés fokozatai szerepelnek a tervben, amelyet a megye változtatás nélkül elfogadott. Megküldték a helyi tanácsoknak és a velük való egyeztetés alapján kerül sor a fokozatos megvalósításra. Emellett központi alapból fedezték a berendezést és az állományfejlesztést. A szóbanforgó hálózatról gyakorlati képet is szereztünk; meglátogattuk Gencsapáti és Söpte községek könyvtárát. Mindkettő célszerűen felszerelt, barátságos klubkönyvtár. Állományuk frissességét, változatosságát és a beérkezett igények gyors kielégítését jól szervezett könyvtárközi kölcsönzéssel biztosítják.

A két és félnapos értekezlet megszervezése és lebonyolítása mintaszerű volt. Köszönjük szombathelyi kollégáinknak, hogy módot adtak a gazdag tapasztalatcserére.

Lukács Györgyné

A NÉPMŰVELÉSI OKTATÓK ÉS KUTATÓK XVIII. NYÁRI TANÁCSKOZÁSA SZOMBATHELYEN

A Népművelési Intézet évről-évre megrendezi ezt a tanácskozást. Könyvtárunk most első alkalommal kapott meghívást. Az új tanévtől már tanárképző főiskolán megszervezett programnak ezuttal is együttes célja volt a továbbképzés, a tájékoztatás, a szakmai vita és a kapcsolódás. Időhiány miatt a július 14-22. helyett csupán 18-21-ig vehettem részt, s könyvtárunk másik képviselője, Molnár Irma 19-20-án volt az intézet vendége. 14-én a 6-os könyvtár munkatársa, Kamarás Istvánné hallgathatott meg három előadást a kulturális recepció néhány kérdése címmel.

A tanácskozáson többek között szó esett a következőkről:

A könyvtárosi szakképzettséget nem igénylő könyvtári munkakörök képzési szükséglete, szervezési és programjavaslata.

A szombathelyi tanítóképző intézeti népművelő-könyvtáros képzés - a főiskolai népművelő és könyvtáros képzés.

A könyvtártudományi kutatások szervezése /tekintettel a továbbképzésre is/.

A könyvtárosképzés új rendszerének kérdései.

A tanulságot abban összegezhetem, hogy a mi mindennapi gondjaink nem ismeretlenek a könyvtárosképzés és továbbképzés irányítói előtt, sőt a gondok sok vonatkozásban

közösek. Ebben szerepet játszik az a tény is, hogy a könyvtárosképzés új rendszerének terveit olyan bizottság dolgozta ki, amelyben két munkatársunk, Szabó Józsefné, a 11-es könyvtár vezetője, s Molnár Irma /38-as könyvtár/ is részt vehetett.

A könyvtárosi szakképzettséget nem igénylő munkakörben /a nálunk eddig technikusnak nevezett munkakör/dolgozók elő-, illetve felkészítése a tervezet szerint a hálózati központok feladata lesz. Az a javaslatunk, hogy az előképzés gimnáziumi szakkörökben ill. gyakorlati foglalkozás keretében is történhessék, megértésre talált. Most már rajtunk áll, hogy megtaláljuk az együttműködésre kész gimnáziumot.

A középfokú tanfolyamot végzettek közül mindazoknak, akik akarnak is, képesek is továbbtanulni, a bizottság a következő megoldást javasolja. Egy szakos tanári képesítést szerezhetnek felvételi vizsga után a tanárképző főiskolákon és ezzel felsőfokúnak ismerhető el a könyvtárosi képesítésük is. E mellett olyan új bérrendezésre készült javaslat, amely a szolgálatban töltött időt, az egyéni felkészültséget, hivatástudatot honorálni tudja. Így az a régebbi elképzelésünk, hogy a könyvtárpedagógiai és tájékoztató munkában kiemelkedő eredményeket elérők kiemelkedő fizetést is kapjanak, közelebb kerülhet a megvalósuláshoz.

A könyvtárosok továbbképzésének szervezett formái mellett az önképzés jelentőségéről a tudományos kutatások szervezése kapcsán esett szó. Itt megint úgy láttuk, nem kell módosítani eddigi elképzeléseinket. Ezt bizonyítja mind a Tapasztalataink sorozat felnőtt és gyermekváltozata, mind az Olvasáselemző vizsgálatok sorozat és az Évkönyvek számos tanulmánya. A KMK illetékes munkatársával az intenzívebb együttműködés azonban mindenképpen indokolt, s erre osztályunknak is jobban kell törekednie.

DOBOS PIROSKA

BALATONI BESZÉLGETÉSEK

Siófok 1972. július 3-12.

"A könyv és a könyvtár szerepe a nevelő-oktató munkában" címmel a Balatoni Beszélgetések keretében háromnapos tanácskozáson vettünk részt Siófokon. Kilenc előadás hangzott el.

Az előadások hangsúlyozták, hogy társadalmunk további fejlődése nagymértékben függ az ifjúság felkészítésétől a holnap feladataira, a fiatalok művelődési lehetőségeinek biztosításától. A felnövekvő nemzedék olvasásra nevelése már korai gyermekkoruktól kezdve, társadalmunk és művelődéspolitikánk fontos feladata. Megállapították, hogy az iskolai oktatásban olyan általános pedagógiai szemléletet, illetve gyakorlatot kell kialakítani, amely az oktató-nevelő munka korszerűsítése során minden tantárgy oktatásában, alap- és középfokon egyaránt, jobban épít a tanulók olvasmányaira. Fontos pedagógiai feladatnak nevezték az egykönyvűségről (csak a tankönyv) áttérést a kiegészítő olvasmányok használatára. A könyvtárhasználati ismeretek oktatását ezért előtérbe kell helyezni.

A gyermekek és az ifjuság olvasásra való nevelésének legfőbb bázisai a könyvtárak. Az olvasásra nevelést tervszerűen és szervezeten az iskolában kell megvalósítani, a könyvtár pedig - az iskola célkitűzéseivel összhangban - a kötelező irodalom mellett a gyerekek önálló tájékozódását segíti, a kiegészítő olvasmányokat szolgáltatja és részt vesz a nevelési, művelődési feladatok megoldásában.

Többen fejtegették a két könyvtárhálózat létének szükségességét, speciális szerepüket, rendeltetésüket, s hogy a két hálózat egymást nem helyettesítheti, egymás funkcióját nem tudják betölteni.

Az iskolai könyvtárak feladata a tanulók ellátása, az oktatás minden szintjén, az oktatás folyamatában szükséges és felhasználható könyvekkel. Olyan állomány kialakítása szükséges, mely biztosítja az önálló ismeretszerzés forrását, ösztönzi a tanulókat az önművelésre, a könyvanyagban önálló kutatásra stb. - A közművelődési könyvtáraknak minden igény kielégítésére be kell rendezkedni. Segíteni kell az önálló ismeretszerzésre való készség kifejlesztését, s teret kell biztosítani a gyermekek egyéni érdeklődésének, szórakozási igényeinek, és játékos kedvének is.

A gyermekkönyvtár és az iskolai könyvtár különbözősége elsősorban tevékenységük jellegében fejeződik ki, és ebből eredően a könyvállomány kialakításában is.

A meglévő eredmények és a jövő feladataimellett megfogalmazódtak a jelenlegi helyzet problémái is. Például az, hogy bármily furcsa, nem minden oktatási intézményben tekintik munkaeszköznek a könyvet, nem igénylik annak jelenlétét az oktatásban. Egyes pedagógusok nem irányítják a tanulókat egyik, vagy másik könyvtárba. Az iskolai könyvtárak korszerű működtetése komoly anyagi támogatást tenne szükségessé.

A Móra Könyvkiadó munkatársa ismertette a könyvkiadás eredményeit és problémáit. A Kiadó céltudatosan törekszik arra, hogy folyamatosan közreadja a magyar irodalom klasszikusait és új alkotásait, a gyermekirodalom legfontosabb műveit. Bővíteni kívánják a már eddig is népszerűvé vált ismeretterjesztő sorozatokat /Képes Történelem, Bölcs Bagoly stb./ melyek nagyrésze hézagpótló iskolai segédkönyv szerepét is betölti. A Kiadó tevékenységével segíteni kívánja az ideológiai és esztétikai nevelést, s várja a pedagógusok és gyermekkönyvtárosok kritikai észrevételeit a megjelentetett művekről. Valamennyi előadás témájának ismertetésére egy hirdócikkben nem térhetünk ki, de a fő gondolat, mely a Nemzetközi Könyvév jelszava is, hogy "Könyvet mindenki kezébe" különösen nagy szerepet kap az ifjuság nevelésében.

KIRÁLY LÁSZLÓNÉ
HARGITAI NÁNDORNÉ

OLVASÓTÁBOR FELSŐTÁRKÁNYBAN

Az írószövetség kezdeményezésére, a hatvani Városi Tanács és a Városi KISz Bizottság szervezésében hozták létre az ország első olvasótáborát. Mi ez, kiknek a részére, milyen céllal? - vetődött fel bennünk a kérdés.

A Bükk festői környezetében a Heves megyei KISz vezetőképző táborában kapott otthont az a harmincöt Hatvan környéki általános iskolás, akiket meghívtak ebbe az olvasótáborba. Ezek a gyermekek mind fizikai dolgozók VII-VIII. osztályos gyermekei, akiknek otthonából többnyire hiányzik a zsúfolt könyvszekrény, azért töltötték el tíz napot itt /júl. 6-15-ig/, hogy fiatal írók irányításával megbeszéljék, mi a könyvek szerepe az önművelésben? Milyen összefüggések vannak a különböző művészeti ágak között? Hogyan válhat az irodalom közösségteremtő erővé? Hogyan vált naggyá a történelem, az irodalom egy-egy alakja?

Az írók - Ratkó József, Mózsi Ferenc, Kovács István, Vasi Géza, Varga Csaba - mindegyike 6-8 fős csoporttal foglalkozott tíz napon keresztül. Céljuk: olvasóvá nevelés. Az, hogy szemlélet legyen nálunk: nincs vakációzó gyermek könyv nélkül! A naponkénti játékos foglalkozásokon az írók - jól ismerve a kamaszvilág problémáit, a viselkedési módokat, magatartási formákat, erkölcsi normákat, igyekeztek az olvasótábor tagjainak közvetíteni. Ezek a fiatalok, akiket most okos és odafigyelő irányítás, nevelői ráhatás ér, a felnőttkor kezdetére a szó teljes értelmében olvasóvá válnak. A táborozás utolsó előtti napján azt tapasztaltuk, hogy ezek a gyermekek természetes egyszerűséggel igazodtak el a szóképek között, rongyból tüvel, cérnával, ragasztóval ötletesen állítottak elő mesefigurákat, bámulatos egyszerűséggel tettek érthetővé fogalmakat: igazság, becsület, törvény.

A hatvani népművelők tíz éven át fogják figyelemmel kísérni e harmincöt gyermeket, életük alakulását: iskolában, a városi, megyei közművelődési fórumokon, amelyeknek rendszeres, meghívott látogatói lesznek.

Idén nyáron a hatvaniaké volt az első és egyetlen olvasótábor. Reméljük, hogy a jövőben általánosak lesznek az egész országban. Külön megköszönjük itt Mózsi Ferencnek, aki a IX. Kerületi Tanács könyvtárügyi előadója, hogy felhívta a figyelmünket erre a nagyon jelentős kezdeményezésre.

KEREKES PÁLNÉ

ÚJ KIADVÁNYAINK

Vasvári István: Nagy László. Bibliográfia.

Vasvári elvtárs posztumusz munkája, a Mai magyar költők bibliográfiai sorozat 6. kötete, színes és sokoldalú, mint minden eddigi darabja. Értékét növeli, hogy alkalmi bevezető helyett Illés Lajos igényes, elmélyült tanulmányát olvashatjuk benne, mely megrajzolja Nagy László költői pályaképét és kijelöli helyét a mai magyar költészet értékrendjében. Bizonyára nagy érdeklődéssel forgatják majd különösen a fiatal olvasók, hiszen köztudomásúan a fiatalok egyik legkedveltebb költője ma Nagy László. Szinte megdöbbenő élmény, hogy milyen magától értetődő természetességgel szavalják súlyos kép-zuhatagjait, bonyolult felépítésű nagy verseit.

A kötet rövid, csak jelzésszerű életrajzi vázlatot ad. A verseskötetek és azok kritikai visszhangja szokás szerint együtt szerepelnek. A negyedszázados költői pályát hét verseskötet és nyolc műfordításkötet jelzi. Külön öröme szolgálhat a klubvezetőknek/ha eddig nem tudták, itt olvashatják/, hogy Nagy László versei hanglemenzen is hallhatóak. A rávonatkozó kritikai irodalom szám szerint nem túl jelentős, viszont megelégedéssel nyugtázzhatjuk, hogy jórésük neves kritikus tollából származik. Nagy László önvallomásaira is utal néhány tétel. Mindezeknek nagy hasznát vehetik pedagógusok, szakdolgozat-írók, kritikusok és mindenek előtt a tájékoztató könyvtárosok.

Három Nagy László vers /Májusfák, Asszony-fejű felleg, József Attila/ zárja a kötetet, a száraz, de fontos adatok után utat engedve a költői varázsnak.

Reméljük, hogy a szépen indult sorozat nem lesz befejezetlen, nem marad gazda nélkül.

- y -

A VILÁGOSSÁG ELSŐ TIZ ÉVE (1960 - 1969)

Szerk. Dr. Tolnai György

A repertórium legfontosabb követelménye a teljesség. Ennek a követelménynek alapján eleget is tesz a kiadvány. Benne található minden cikk, közlemény, h iranyag, mely a tiz év folyamán a lapban megjelent. Mint olvasmány, lenyűgöző is, jelzi, hogy a Világosság milyen sokoldalú, színes és nivós tevékenységet végzett egy évtized alatt: hogy ideológiai életünknek mily jelentős posztja.

A bibliográfiák azonban az elemi követelményen túl akkor teljesítik feladatukat, ha feltárják az anyagot. Ugy, hogy a kutatót megkímélik a böngészés verejtékes munkájától, az érdeklődő olvasót a keresett anyag könnyű megtalálásával csábítják az olvasásra. Szerintem itt mutatkozik meg - sajnos - e bibliográfia szerkesztésének az elhibázottsága. Az anyag felosztása teljesen a Világosság évi tartalomjegyzékéhez ha-

sonló, valamivel kevesebb alcímmel, mint amennyi ott szerepel. De ami megfelelhet egy éves anyagnál, ami inkább csak arra való, hogy a folyóirat az olvasó jóindulatába ajánlja magát: "Ime ez vagyok, ezt nyújtom neked!" az nem felelhet meg akkor, amikor tiz évfolyamot ismertetünk. Ami az egy éves ismertetőben könnyen mutatja magát, az a tiz év sűrűjében eltűnik.

Soha nem szabad olyan csoportosításokat adni, melyekben több száz cikk: ömlesztve található. Amellett egyes csoportokban szinte tengernyi anyag van. Sem a kutató, sem az olvasó nem arra kíváncsi, hogy mi mindent irtak össze a k ü l ö n b ö z ő vallásokról, hanem e g y b i z o n y o s vallásra kíváncsi. Nem kerülhet egy csoportba pl. A protestantizmus Nyugatnémetországban /1964 : No. 5./ VI. Pál és a fatimai zarándoklat /1967 : No. 6/, A vallások társadalmi funkciója Fekete-Afrikában /1962 : No. 11/, s a Pedagógiai vita az abortusz körül /1967 : No. 4/. Vajon mi köti össze ezeket a témákat, azon a semmitmondó általánosításon kívül, hogy mindegyik cikk képet ad a Vatikán politikájáról.

Az anyag két részre oszlik: cikkekre, tanulmányokra és a hiranyagra. Ez helyes és jó felosztás. A cikkeken belül viszont nem helyesek az olyan csoportosítások, mint a minő pl. a vita. Nincs olvasó, vagy kutató, aki úgy keresi a témát, hogy vita. Nem helyes azon az alapon, hogy vita: összekeverni, egybemosni az ontológiai vitákat, az egyházak belső kérdéseivel foglalkozó tanácskozásokat és a "párbeszédet" stb.

Egy Világosság-bibliográfiának nem szabad megfélelkeznie arról sem, hogy a lap nemcsak vallási vonatkozású cikkeket közöl. Főleg az utóbbi időben egyre inkább. Gondoljunk pl. csak a néhány évvel ezelőtt megjelent különszámra, melynek egyetlen tárgya a nőkérdés volt. Ebből a meggondolásból kiindulva, indokolatlan hogyan kerül a valláskritika csoportba pl. a jozefinizmusról /Benda Kálmán cikke/ szóló tanulmány, hiszen a jozefinizmusnak egyetlen kapcsolata a valláskritikával a vallási tolerancia, mint a jozefinizmus alappillére, ez pedig édes-kevés kapcsolat.

Példáink is bizonyítják, hogy a bibliográfia nehézkesen kezelhető, bibliográfiai csoportjai nem segítik elő a feltárást, sőt néha megtévesztők is, egymáshoz nem tartozó vonatkozásokat erőszakolnak össze. A csoportosítások nem segítik elő, hogy ha a cím néha semmit nem árul el a cikkből, a csoportosítás tegye meg ezt. A csoportosítás az ilyenkor elkerülhetetlennek látszó és csak terjedelmet szaporító annotációt is feleslegessé teszi.

A hibák annál is érthetlenebbek, hiszen a bibliográfia szerkesztője ismert történészünk, akinek kiváló történelmi bibliográfiáját is ismerjük. A szerkesztő viszont ezuttal sajnos nem nézett kellő gondossággal a dolgok után, de ezt maga a könyvtár, mint kiadó is bizonyos mértékig elmulasztotta. Így a bibliográfia sajnos nem teljesítheti feladatát teljességgel. Legyen ez intő példa arra, hogy a Szabó Ervin könyvtár, mely már annyi kitűnő bibliográfiát bocsátott ki, a jövőben nagyobb gondossággal őrkdjék kiadványai színvonala fölött.

Dr. SZALAI GYÖRGY

MAGYAR

ORSZÁG

HONISMERETI
BIBLIOGRÁFIA

Mai magyar költők

Bibliográfia

6

NAGY LÁSZLÓ

A

Világosság

első 10 éve
1960-1969

|Repertórium|

Fővárosi Szabó Ervin Könyv
Budapest, 1971

PETŐFI NAPJAI

A MAGYAR IRODALOMBAN

1842—1849

Fő

BUDAPEST, 1972

Részlet a Petőfi Emlékbizottság március 15-i felhívásából:

"Petőfit ünnepeljük, akinek tett volt a szava is, de aki - ha ezt követelte a népszabadság ügye - vállalta a szavak folytatását: a közéleti, a politikai, a katonai cselekvést. Hősi halálát a következetesség erkölcsi fénye ragyogja be.

Ünnepeljük Petőfit Petőfihez méltón! Ne csak a nevét, hanem a szellemét is idézzük meg ezen az évfordulón!"

A Petőfi-kultusz, a szépirodalom és esztétika ápolására 1876-ban alakult Petőfi Társaság 1908 és 1911 között harmincöt egységből álló sorozatot jelentetett meg. A Petőfi-Könyvtár kiadványsorozat a költő életével és költészetével kapcsolatos adatok összegyűjtését és feldolgozását vállalta. Az írók és szerkesztők között találkozhattunk Gyulai Pál, Endrődi Sándor, Kéry Gyula és Ferenczi Zoltán nevével, akik koruk jeles írói, irodalomtörténészei és kritikusai voltak, és szívügyüknek tekintették a Petőfire vonatkozó adatok legteljesebb mértékben való összegyűjtését és publikálását.

A kiadványsorozat XXX. darabjaként jelent meg 1911-ben Endrődi Sándor Petőfi napjai a magyar irodalomban. 1842-1849. című kötet.

Ferenczi Zoltán ezt írja a bevezetőben:

"Közli a költő minden, életében megjelent költeményének, egyéb műveinek, bárminő kis cikkének és minden rávonatkozó közleménynek pontos bibliographiai adatát, ugyanekkor közli az összes rávonatkozó egykorú bírálatokat, azokat a kisebb cikkeket, melyekkel a költő a napi élet harcában részt vett, a hozzá és ellene irt verseket, úgy, hogy az olvasó szinte benne él a negyvenes évek irodalmi levegőjében s csetepatéiban, melyeknek középpontja Petőfi és művei voltak".

Az első adat 1842. május 22.-én az Athenaeumban megjelent A borozó című vers megjelenéséről tudósít.

Az utolsó 1849. augusztus 7.-én a Szabadság című lapban közölt hiradás a segesvári csataterőről, ahol "koszorus népköltőnk P. S. hir szerint elveszett."

A két adat között kronológikus sorrendbe szedve, igen nagy bibliográfiai alaposággal áll előttünk Petőfi napjainak hű tükörképe a korabeli sajtóban.

S a Petőfi alakja és művei körüli igen élénk és változatos sajtóvisszhangból kibontakozik a 19. század közepének magyar irodalmi kritikai élete.

A mintegy hatvan évvel ezelőtt megjelent könyv részletesebb ismertetését az tette aktuálissá, hogy a költő születésének 150. évfordulója tiszteletére a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár ujrranyomatta Endrődi könyvének hasonmás kiadását.

A könyv nem csupán kutatók, irodalmi inyencek, de a nagyközönség számára is lebilincselően érdekes olvasmány.

Kuriózusként ragadjunk ki néhány idézetet a Helység kalapácsa korabeli fogadtatásából:

"Csak azt óhajtanám tudni, mi célja lehet a költész urnak, midőn hőskölteményét /mint a 10. lapon olvasható/ feje bográcsában főzni kezdte?"
/1844. november 19. Hirnök. Poór Jenő/

"Jelen munka az eddigi dolgozatairól dicséretesen ismert szép tehetségű szerzőnek első önállólag kiadott szerzeményéül jelenik meg, mellyben az olvasó az élethű s költői szeszélyes leírásokban bő élvezetet talál; füszerét tesz a tréfás hőskölteménynek a szerző sajátosságos előadása, s nyelve..."
stb.
/1844. november 20. Életképek/

"Ama könnyűség könnyelműséggé kezd válni, s ahelyett, hogy leereszknének a költő a néphez, mellynek nyelvén szól, lealjasul a pórhoz, hogy sületlen viczeivel azt megkaczagtassa".
/1844. december 21. Honderű/

A korabeli kritikák, könyvismertetések, gúnyversek és költői levelek elének állítják Petőfit a költőt, az embert, a forradalmárt és katonát egyaránt.

A FSZEK új kiadványa hasznos függelékkel csatolt az eredeti műhöz: helyreigazításokat, az idők folyamán összegyűlt kiegészítéseket, névmutatót, versmutatót, faksimilék jegyzékét stb. Ezzel a szakemberek, kutatók számára is használhatóbbá tették a kötetet.

A hatvan évvel ezelőtt megjelent s azóta jórészt csak szakkönyvtárak olvasótermeiben hozzáférhető kötet az új kiadással eljuthat minden irodalmat kedvelő ember kezébe.

SZ. RICHLICH ILONA

Könyvtárunk kiadványainak sorában a közelmúltban napvilágot látott Magyarország honismereti bibliográfiája. Bár nem ildomos, hogy az újonnan megjelent kiadványokat szerkesztőik mutassák be munkatársainknak, a Könyvtári Híradó lapzártájára tekintettel mégis hadd szóljon most a kötetről annak szerkesztője.

A kiadvány a jelenkori Magyarországról az elmúlt két évtizedben megjelent honismereti könyvek, gyűjteményes munkák, önálló tanulmányok, tudományos és ismeretterjesztő folyóiratcikkek válogatott, elemző bibliográfiája. Szakirodalmi kalauz egyuttal azoknak a tudomány és ismeretágaknak alapvető irodalmában, amelyek a honismerettel szervesen összefüggenek s annak mindinkább alkotórészeivé válnak. Első kötete hazánk földrajzi tájainak, városainak, községeinek, megyéinek honismereti irodalmát dolgozza fel a fővárost kivéve. A budapesti anyagról önálló kötetet tervezünk, különös tekintettel Buda, Pest és Óbuda Budapestté egyesítésének centenáriumára.

A honismeretről sok minden tisztázni való van - még a népművelők körében is. A fogalommal együtt felmerült valamennyi problémára természetesen nem térhetek most ki. Kettőt azonban a bibliográfia kapcsán meg kell említenem. Az egyik, hogy a szocialista hazafiság egyik lényeges tudati tényezője szűkebb környezetünk múltjának és jelenének, valamint a fejlődés további lehetőségeinek és feltételeinek alapos ismerete, feltárása. Szükséges, hogy hazánk tájait, településeit, népünk csoportjainak természet- és társadalmi, történeti és jelenkori értékeit minél szélesebb körben ismertessük meg, építsük bele közművelődési tevékenységünk összefüggő rendszerébe. Ebben jelentős szerepe van az országszerte fejlődő honismereti mozgalomnak, de kulcsszerepe van a könyvtáraknak is, amelyek a honismeret irodalmát gyűjtik, s az olvasók rendelkezésére bocsátják.

A másik fontos tisztázandó, hogy a honismeret komplex, sok összetevőből álló ismeretrendszer. Fogalom- és ismeretkörébe egy sor tudományág anyaga tartozik: szerves része a helytörténet, a földrajz, a néprajz, a gazdaság, a társadalmi- és politikai élet, a szociográfia, a művelődéstörténet, a művészettörténet és még sok más. E tudományágak helyi irodalmának, valamint jelentős összefoglaló műveinek egy bibliográfiában, egyazon információrendszerben való szerepeltetése is tükrözni kívánja a honismeret komplex voltát, alkotótényezőinek egyazon ismeretrendszerben megnyilvánuló összefüggéseit. Ez a bibliográfia éppen anyagának sokrétűségével kíván a honismeret legkülönbözőbb területei iránt érdeklődők számára szakirodalmi bázisként szolgálni. Természetesen nem önmagában, hanem az örvendetesen gyarapodó regionális helytörténeti, honismereti munkák összefüggő rendszerében töltheti be teljesen hivatását. Nem helyettesíti, nem is helyettesítheti a vidék rangos műhelyeiben készült honismereti - helytörténeti bibliográfiákat és a kutatás más helyi vonatkozású forrásait, de azok a szűkebb pátria (megye, város, táj) anyagára szorítkoznak.

Az ország egészére kiterjedő feldolgozást az a tapasztalat is indokolja, hogy a honismereti érdeklődés nemcsak a szűkebb környezet, a szülőváros, a táj iránt nyilvánul meg, hanem a politikai, gazdasági, kulturális érdeklődés, az idegenforgalom, a rádió, tv, sajtó kapcsán kiterjed az egész országra. Ma már Salgótarjánban is érdekes, ami Baranyában történik, a viharsarkiakat is foglalkoztatja, hogyan élt a múltban és hová halad a Kisalföld népe. Ezeket a tájakat, városokat, vidékeket jelenkori társadalmi-gazdasági fejlődésünknek, szocialista építőmunkánknak mind több tényezője kapcsolja össze. Figyelemre méltó az a tény is, hogy fővárosunkban immár hazánk lakosságának közel egyötöde él, jelentős részük a közelmúltban került Budapestre, még ezernyi szállal kötődik az ország 19 megyéjéhez, településeihez, tájaihoz, történeti, természeti, néprajzi emlékeihez, szokásaihoz, hagyományaihoz. A régi budapestieket, s az ujonnan ideköltözötteket egyaránt, itt a fővárosban kell informálni. A jelentkező igények sokrétűek, a felmerülő témák térben és tematikában szinte minden variánst felölelhetnek (különösen egy-egy vetélkedő-kampány vagy évforduló idején) - ezért minél sokoldalubb feldolgozásra kellett törekedni.

A bibliográfia válogatva - a könyvtári tájékoztató munka szempontjait messzemenően szem előtt tartva - igyekezett feldolgozni anyagát. Önálló és rejtett bibliográfiákat, monográfiákat, gyűjteményes munkákat, évkönyveket, tudományos- és ismeretterjesztő folyóiratcikkeket egyaránt tartalmaz. Anyagába belekerült a honismeret tematikai összetevőinek (helytörténet, földrajz, néprajz stb. stb.) válogatott, általában az ország egészéről szóló irodalma, kézikönyvei, azonban a legismertebb történelmi összefoglalásokat - lévén köztudottak - nem dolgoztuk fel. Igen sok évkönyv, gyűjteményes kötet, s monográfia analitikusan került feltárássra. Részük a témájuknak megfelelő helyen szerepelnek. Ez elemző munka eredményeként számos hézagpótló tanulmány, és sok eleddig nem ismert színvonalas bibliográfia válhat ismertté. A bibliográfiában szereplő könyvek, tanulmányok műfaji, szerkezeti, színvonalbeli, tartalmi értékelése önálló tanulmányt érdemelne. Sokféleségük szükségképpen rányomja bélyegét a bibliográfiára, de ésszerű határok között néha meg kellett elégedni gyengébb színvonalú, vagy viszonylag kevés információt tartalmazó forrásokkal is, mert minél több területről, fogalomról kívántunk irodalmat adni. Az anyag elrendezése a honismeret témakörébe tartozó fogalmak, t á r g y s z a v a k betürendjében történt. Ezek részint földrajzi nevek, részint pedig a honismeretet alkotó tudomány- és ismeretágak, fogalmak nevei. A földrajzi tárgyszavak települések, tájak, közigazgatási egységek, természeti-földrajzi tájegységek, hegyek, folyók stb. nevei. A többi tárgyszó általános fogalom, ezek a téma országos vonatkozású irodalmának élén állnak. Ilyenek pl.: állattenyésztés, barlangok, energiagazdálkodás, éghajlat, földrajzi nevek (helynevek), gazdasági földrajz, közlekedés, mezőgazdaság, népességföldrajz, néprajz, régészet, statisztikai adatok, természetvédelmi területek, városépítés, vizrajz stb. Ez a felsorolás természetesen nem teljes. Találkozhatunk pl. népcsoportok neveivel - pl. barokk, matyók, palócok; természeti-földrajzi fogalmakkal, pl. délibáb, lösz, szikes talajok; régészeti témákkal, pl. kunhalmok, Csörsz-árka, kaptárkövek stb. Az egyes földrajzi tárgyszavakon belül (pl. Bács-Kiskun megye; Mátra hegység; Szentendre) a bibliog-

KÖNYVEKRŐL

Vannak könyvek, melyeket megelőz hírük, már pusztán megjelenésükkel magukra vonják a figyelmet, élményt ígérnek; más, hasonlóképpen értékes művek viszont szerényen viselve az alig ismert szerző nevét felfedezésüket várják, s utóbb a meglepetés örömeivel ajándékozzák meg olvasójukat.

Ez a kettőség érvényes az ünnepi könyvhét kiadványaira is. Nemeskürty István könyve, a R e q u i e m e g y h a d s e r e g é r t legalábbis hírével együtt érkezett, sőt, kézbevételekor az olvasás izgalma sokunknál a korábban ébresztett várakozás feszültségét váltotta fel. Kőszegi Ábel T ö r e d é k című munkája pedig – noha rövidebb változatát az Uj Irás már 1970-ben közölte, a felfedezést igénylő művek közé tartozott. A mult idő kétszeresen is jogos, hiszen azóta méltán válik egyre ismertebbé ez a könyv, s talán rövidesen az "illik ismerni" ösztönzése fogja tömegesíteni olvasóinak táborát.

Nemeskürty és Kőszegi könyvét nem csupán megjelenésük időpontja, az ünnepi alkalom állítja egymás mellé, mégcsak nem is a figyelemre méltó alkotások két fajta "érkezésének" példajaként kell együtt említeni őket. Mindkét szerző huszadik századi történelmünk legszomorubb, legtragikusabb időszakát, a II. világháború hónapjait, éveit faggatva szól a jelenhez. Közös emlékezetünkéből kitörölhetetlen eseményekhez hajolnak közel, sajátos mozdulattal. Dokumentumok mikroszkópján át mutatják be a korszak egy-egy szeletét, láthatóra nagyítva észre nem vett, fel nem tárt eseménymozzanatokot. Mindennek eredményeként az emlékezet új képekkel sulyosodik, a r é g e b b i e k k ö z ö t t u j ö s s z e f ü g g é s e k a l a k u l n a k k i, vagy k o r á b b i k a p c s o l a t a i k n y e r n e k i s m é t e l t m e g e r ő s i t é s t .

Nemeskürty István a magyar történelem legvéresebb katonai vereségének, Voronyezsnek az értékelésével néz szembe. Könyve megrendült irás, megrendítő olvasmány. És a "szárazságig tárgyilagos", amennyiben dokumentumokkal gazdagon bizonyított tényanyagot tár elénk; ugyanakkor szenvedélyes is a tények ujszerű szemléletében, értékelésében, a levont következtetések logikájában. Az olvasó számára pillanatig nem válik kétségessé: fasiszta kormány rablóhadjárásban részt vevő hadseregét érte elkerülhetetlen vereség a Donnál. De az is bizonyos, hogy ez a hadsereg többségében nem fasiszta katonákból, hanem

háboruba, halálba kényszerített emberekből állt. Ezért tudunk osztozni a szerző fájdalmas indulatában, mellyel arra figyelmeztet, hogy "ezt a százezernyi férfit egyszer el kell siratni. Mert zömében áldozatok voltak."

/Áldozat voltukat igazolja a könyv; az indulatot az értelem tisztázó, bizonyító, tényeket rendszerező munkája váltja fel, s ennek során Nemeskürty feltételezéseinek egy része kétséget kizáróan beigazolódik, más részük meggyőzővé válik. A legfontosabbak: az államvezetés előre látta ennek a rosszul felszerelt, gyatrán ellátott hadseregnek a sorsát; tudatosan, gátlás nélkül dobták áldozatul a Hitler által követelt embermennyiséget; sőt mindenek előtt azokat vonultatták a Donhoz, akiktől a rendszer szabadulni akart./

A legapróbb események is emberek tetteiként, személyekhez kötődő intézkedések, döntések eredményeként jelennek meg előttünk. A szerző elsősorban író és nem történész. A felmentés minden gesztusa nélkül behelyezkedik a vezetés különböző szintjén állók gondolatvilágába. Az adott körülmények és a cselekvés lehetséges utjainak figyelembevételével ítélkezik, elmulasztott lehetőségeket láttat. Így még tanulságosabban, súlyának megfelelően érzékelteti a bármely poszton cselekvő egyén felelősségét. Ugyanakkor könyvének e mozzanatai bizonyítják leginkább: e hadsereg veresége elkerülhetetlen, szükségszerű volt, de pusztulása, több mint ötven százalékos vesztesége nem.

Nemeskürty nyíltan vállalt szándéka az események történelmi-emberi tanulságainak felmutatása. Az áldozatok elsíratásának adósságát törlesztő műve: "jóra parancs".

Fájdalmas tartozásaink egyikét csökkentti tovább Kőszegi Ábel is. Könyvében Radnóti Miklós utolsó hónapjainak krónikáját írta meg. Nem ő az egyetlen, nem is az első, aki részt vállal e feladatból./A Radnóti-kutatás e területén igen jelentősek Tolnai Gábor költészetet és nyers valóságot egymásra villantó, a költő nyomát lépésről lépésre követő tanulmányai: A "Meredek út" végső szakasza, Irodalomtörténet, 1969. 2. 3. 4. sz.; "...Szerbia ormán...", Kortárs, 1972. 2. 3. 4. sz./ Kőszegi Ábel célja nem az utolsó Radnóti-versek megfejtése, aprólékos magyarázata. Hátteret rajzol, hitelesen érzékelteti a légkört, amelyben a költemények a bori notesz lapjaira kerültek.

A T ö r e d é k vékony kötet, de minden szavának súlya, igazsága van. Érezzük, hogy az emlékezések, adatok, kutatások hatalmas anyagának csak a hitelesség rostáján fennmaradó részéből áll össze. Így lesz félelmetesen pontos és tárgyilagos. 1944 májusától számol be a munkaszolgálatosok Szerbiába utaztatásáról, élet- és munkakörülményeiről,

majd menetelésükről a halál vagy a felszabadulás felé. Felidézi a tábor napirendjét, a vesztegetéseket, szorongató rémhireket, a menekülés kétségbeesett kísérleteit, a halálmenet stációit; éles vonásokkal rajzolja meg tisztek, keretlegények portréját is, elaljasulókét, emberségesekét egyaránt.

Rendkívül gazdag, konkrétságában is példázatos életanyag, tettek, események, magatartásformák bemutatása sűrűsödik a szerény terjedelmű könyvben. Egyik legfontosabb, Nemeskürty István könyvével is összecsengő üzenete az, hogy az emberséges cselekvésnek minden körülmények között, kényszerek szorításában is maradnak lehetőségei.

Aradi András

A KKO ÉRTEKEZLETÉN

KATALÓGUSSZERKESZTÉSI PROBLÉMÁK A KERÜLETI KÖNYVTÁRAKBAN

A feldolgozó munka során több megoldásra váró feladat hárul a hálózatban dolgozó könyvtárosokra. Ezekről szeretnék röviden szót ejteni. Közülük elsőnek a katalógusrevízió fontos munkáját emelném ki, amely a folyamatos katalógus gondozás szükség-szerű kiegészítője. Bizonyos időközökben, főként állományellenőrzés után feltétlenül szükséges teljes katalógusrevíziót végezni, hogy a katalógusok a könyvtárban meglévő valóságos állományt tükrözzék vissza. A kerületi könyvtárak általában be is tervezik ezt a fontos munkát, amikor időszerűvé válik, mégis a legtöbbször nehézségek mutatkoznak ennek végrehajtásában. A pontos katalógus-behasonlító munkában a biztonság céljából kettessel dolgozó munkapárokat kell beállítani. Ez a revízió elvégzésének előfeltétele, ezért csak a zárva tartási időszak alkalmas erre. Legtöbbször a zárva-tartás időszaka túlságosan rövidnek bizonyul. Ez időre esnek a szabadságolások is, s ugyanakkor még más könyvtárba is irányítjuk a munkatársakat, esetenként segítség-adás céljából, sokszor más időszerű belső munkát is el kell végezni /pl. duplumositás/ s ilyenkor ismét csak a revízió marad el. Sokszor munkaerő-hiányra, vagy pontosabban megfelelő szakember hiányára hivatkoznak a könyvtárvezetők. A tavalyi évi jelentésben sok könyvtár jelezte ennek a munkának az elmaradását. Kétségtelen, hogy valóban sok könyvtárban kellett az utóbbi időben új katalógusszerkesztő munkatársat beállítani, s ezeknek nincs még meg a kellő szakmai tapasztalatuk.

A könyvtár kezelési szabályzatának módosítása napirenden van, az ismert nehézségek miatt a jövőben a teljes katalógusrevíziót csak az állományellenőrzést követő évben kell majd elvégezni.

A folyamatos gondozás során az elsőrendű feladat mindenütt az alapkatalógusok

rendben tartása, amíg ez nincs meg, ne is foglalkozzanak kiegészítő katalógusok szerkesztésével. A jól használható katalógus csak úgy felel meg funkcióinak, ha a könyvtári állományból törölt művek céduláit folyamatosan kiemelik, ha a raktárlapokon következetesen bejelölik a katalógusban előforduló lelőhelyeket, ha az ETO módosításokat következetesen végigjavítják. Most jelent meg az ETO táblázataiban 1966 óta bekövetkezett módosítások újabb táblázatának utmutatója. Az ezzel kapcsolatos feladatokat is tervbe kell venniük a könyvtáraknak.

A katalógusok áttekinthetőségének, tetszetős külsejének előfeltételei a szépen megírt és minden új fogalomhoz tartozó osztólapok és az azokkal szinkronban megalkotott tárgymutató cédulák megfelelő besorolása is.

A könyvtárvezetők nagyon fontos feladata, hogy kötelezővé tegyék minden olvasószolgálatos könyvtáros számára a könyvtár minden katalógusának, azok funkcióinak ismeretét. Nélkülözhetetlen a szakirodalom olvastatása, az új munkatársak először az alapvető műveket ismerjék meg, azután kísérik figyelemmel az új szakmunkák megjelenését, behatóan tanulmányozzák a különböző módszertani és egyéb utmutatókat is, mint pl. az Új Könyvek 13. sz. rendelőjegyzékén szereplő ETO módosítási táblázatot is.

Ne feledkezzenek meg a meglévő kiegészítő katalógusok fejlesztéséről, a remekül használható analitikus irodalomtörténeti katalógus újabb csomagjait azonnal be kell sorolni a meglévők közé.

Folyamatos gondozás hiányában a katalógus rövidesen gyomos kerthez válik hasonlóvá. Ezért újólapon hangsúlyozzuk, hogy a katalógusszerkesztési munkáknál minden esetben reálisan fel kell mérnünk a könyvtár erőviszonyait és védeni kell a meglévő könyvállományt tükröző cédulaanyagot.

Az osztályértékészleten Gál Györgyné ismertette a reference lapok rendezésére alkalmas tárgyszórendszert. A tárgyszavak kialakításában az elmúlt két év folyamán rögzített kérdéseket vettük figyelembe. Az anyag sokszorosításra kerül és eljut a könyvtárakba, ahol a reference lapok katalógussá alakításának lesz - reméljük - hasznos segédeszköze.

Megvitattuk a gyermekkönyvtári új csoportos állománynyilvántartást, s a gyermekkönyvtári szakbizottság egyöntetű véleményét meghallgatva döntöttünk. E szerint huszonkét csoportban szerepeltetik majd az újonnan készítendő gyermekkönyvtári csoportos nyilvántartó könyvben állományukat.

HAJDU MIKLÓSNÉ

VERSKATALÓGUS A 14-ES KÖNYVTÁRBAN

A verskatalógus alapja az az elhelyezési rendszer, amely szerint a versek, színművek külön egységet képeznek a szépirodalmon belül. Kiindulásul egy betűrendes katalógus szolgált, amely ABC rendben felsorolta a könyvtárban található vers- és színműket. Ez a betűrendes katalógus segítségével készült és gyakorlatilag megegyezett a raktári elhelyezéssel. Csupán azt tette lehetővé, hogy egy adott kötet meglétét megállapítsuk.

Az igény egy-egy költő, drámaíró művei iránt indokoltta tette, hogy ezt az alapkatalógust analitikus verskatalógussá fejlesszük.

A munka megindulásakor tulajdonképpen csak az antológiákra gondoltunk. Mert többnyire az az igény került fel, hogy ha egy költőnek nem volt bent önálló kötete, hol lehet még versét megtalálni. Ennek megállapítása a nagy szám és a szóródás miatt teljesen esetleges volt.

Tehát az antológiákkal kezdtük. Gyakorlatilag ez úgy bonyolódott le, hogy egy-egy kötetről annyi rövidített címléírású cédulát készítettünk, ahány költő szerepelt benne. Címzőként /fejelve/ mindig az illető szerző nevét kivételve. Pl.

BESSENYEI GYÖRGY

/GYÖRE Imre/

Megujul a világ. A magyar felvilágosodás
költészete. /Antológia./ Bp. 1960, Móra K.

A kötet könyvkártyáján jelöltük, ha feldolgozásával elkészültünk, hogy elkerüljük a dupla munkát. /Ez problémát jelentett, hiszen egy-egy kötet különböző példányai olvasónál lehettek, így kimaradtak a jelölésből./

A munka során kiderült, hogy korántsem elég az antológiák feldolgozása. Azt mondhatnánk, a továbbiakban a katalógus építette önmagát. Rövidesen megállapíthattuk, hogy milyen típusu kötetek tartoznak a feldolgozás körébe.

1. Verseskötetek

- a./ Egy szerző önállóan megjelent kötete.
/pl. Petőfi: Összes versei. 1 cédula./
- b./ Két vagy több szerző műve
/pl. Baudelaire - Rimbaud - Verlaine: Válogatott versek.
1-1 karton a szerzők nevéhez./
- c./ Válogatás egy-egy nemzet - nyelv költészetéből.
/pl. Francia költők antológiája vagy Belgium mai francia
lirája. A kötetekben szereplő valamennyi költő nevéhez ké-
rült cédula 10-200 db./
- d./ Egy szerző önállóan megjelent műfordításkötete
/pl. Szabó Lőrinc: Örök barátaink. Szintén az egyes költők
névéhez került cédula./
- e./ Egy költő verseskötete, melyben műfordításai is szerepelnek
/pl. Tóth Árpád: Összes versei és műfordításai./

2. Színművek.

A változatok gyakorlatilag megegyeznek az előzőekkel, annyival bonyolultabban, hogy itt egyes színművekre van szükség. Nem elég ha tudom, hogy Shakespeare: Négy dráma című kötete szerepel az állományban, hanem arra is szükségem van, hogy melyek. /A ver-
seknél is felmerült a teljességnek ez az igénye, de technikai szempontból megvalósíthatatlan volt./ Vagy nem elég, ha tudom, hogy a Világirodalom legszebb drámái kötetben szerepel Molière, szeretném tudni, mely műve. Ebből az igényből fakadóan szindaraboknál a címszóban a szerző mellé a mű címét is kivetítettük. Pl.

FRISCH, Max: Ha egyszer Hobz ur dühbe gurul
/OSZTOVITS Levente/

A játszma vége. Modern egyfelvonásosok.
1. köt. Bp. 1969, Európa.

A feldolgozás alapelvei és kiterjedési köre után nézzük meg, milyen gondok merültek fel a munka során. A legnagyobb problémát az eltérő névalakok jelentették. A különböző fordítások eltérő névalakban tüntetik fel az egyes költőket. Különösen ér-
vényes ez a régi költészet alkotóira, de modern költőknél is találunk átírási eltéréseket. Ebben a kérdésben a következő el-
veket követtük:

1. Felvett költői név esetében ezt a nevet vettük címszónak és a valódi névalakról is erre utaltunk pl.

CHOQUET, Luise Victorine
ld.

ACKERMANN

2. Eltérő írásmódu névalakoknál az ismert, elfogadott alakot vettük fel és erre utaltunk a variánsokról. Pl.

ABAELARDUS Petrus

ld.

ABÉLARD, Pierre

A kevésbé ismert szerzők névalakjainak megállapításánál a legújabb rendelkezésre álló lexikon, kézikönyv alapján jártunk el, amennyiben ilyen nem állt rendelkezésre, a kötetekben esetleg szereplő névmutató, életrajzi jegyzet segítségével igyekeztünk megállapítani a helyes névalakot.

A névalakok egységesítése során tekintetbe vettük, hogy az illető szerző mikor élt. Valamint azt, hogy milyen nemzetiségű /pl. a névelőzések használata eltér az egyes nyelvekben: von, van, de, la/. Ez a felismerés ismét bővítette szempontjaink körét, ugyanis ezután feltüntettük az egyes cédulákon az illető szerző születési, halálozási dátumát és nemzetiségét. Pl.

AQUILANO, Serafino

/1466-1500, olasz/

KANIZSAI NAGY Antal

Prométheusz tüze. Költők a bálványok
és az istenek ellen. Bp. 1961, Móra K.

A szerzők nemzetiségének feltüntetése ismét egy lépéssel továbbfejlesztette a katalógust. Megkezdtük a katalógusban szereplő költők nemzetek szerinti kigyűjtését. Ez jól használható, ha bizonyos nemzet költészetéből keresnek anyagot.

A verskatalógus hatásos új tájékoztatási eszközünk. A feldolgozás természetesen nem fejeződött be, a katalógus állandó továbbfejlesztést igényel. A gyakorlat során felmerült érdekes problémák és tanulságok felhasználása további munkát igényel.

Lukátsné Plenk Anna

BEMUTATTUK A TÖRZSLAPOS ÁLLOMÁNYNYILVÁNTARTÁST

Könyvtárunk abban a szerencsés helyzetben van, hogy a törzslapos állománynyilvántartási rendszerre már áttért, élvezzi néhány előnyét és a gyakorlatban - bizonyos vagyok benne - még több előnye lesz, mint amiről már most beszámolhatok.

Weisz Sándorné, a kerületi könyvtárak osztályának munkatársa, három alkalommal tartott könyvtárunkban ismertetőt erről az új módszerről a könyvtárvezetők egy-egy csoportjának. Szándékosan kisebb csoportoknak - a bemutatóval egybekötött tájékoztatást, hogy mindenkinek legyen alkalma jól megnézni raktárlap dobozainkat és mindenki véleményét mondhasson.

Az első alkalommal jött össze a legnagyobb csoport és mondhatnám a "legviharosabb" is. Viharos azért volt, mert jó néhányan nem látták értelmét az áttérésnek amiatt, hogy kiskönyvtárról van szó, sokkal több raktárlap egy-egy műből mint egy-két darab nincs, tehát részükre nem sok változást hoz.

Mások arra hivatkoztak, hogy ez a módszer csak a régi leltárkönyv megtartása mellett biztonságos. /Véleményem szerint a kettőnek összefüggése nincs./

Egyesek szerint az áttérés nagy munka, jól meg kell fontolni, hogy a ráfordított idő arányban van-e az előnyével.

A második és harmadik összejövetelen résztvevők sokkal megértőbben fogadták az új rendszer bevezetését, hangzottak el olyan megjegyzések, főleg gyermekkönyvtároktól, hogy a 30 példányban megvásárolt kötelező irodalomból legalább nem 30 raktárlap lesz, hanem 2, esetleg 3 darab.

Elmondottam a jelenlévőknek, hogy könyvtárunkban az új módszer az utolsó percben érkezett segítség volt, mert szekrényünk éppen betelt és nagy gondban voltunk, hová helyezzünk el egy új szekrényt. Tehát hely szempontjából azonnal igen sokat nyertünk, az eddigi 45 fiók helyett lapjaink 29 fiókot foglalnak el, de olyan lazán rakva a lapok, hogy kb. 10-15 évig szekrény-probléma nem lesz.

Rendkívül nagy az előnye a szerzeményezésnél: egy lapon magam előtt látom, hogy hány példány van az adott könyvből és tekintve, hogy a leltári számokból is következtetni lehet, azonnal kiderül mennyi lehet selejt az állaga miatt. Fiókkönyvtárunk is van, annak az anyaga /csak a felnőtt állomány/ a mi törzslapunkon szerepel, tehát az új kiadásoknál azonnal látom, hogy a fióknak van-e már példánya, vagy részére is vásárolnom kell.

Régen terveztem, hogy a Mikszáth, Móricz könyveket elemzem olyan szempontból, hogy mennyi van belőlük és milyen régiek. Eddig két dobozt foglaltak el, tehát eléggé körülményes munka volt, de most egy dobozban mindkét író műveit megtaláltam és 1/2 óra alatt látom, mit kell beszereznem.

A törlésnél is rendkívül lecsökken az adminisztráció. Mindentől függetlenül teljesen logikátlan az, hogy egy raktárlapon egy szám legyen és az az üres lap soha semmi-re fel nem használható. Mi már megszoktuk az évek folyamán, hogy feldolgozás módja

ilyen, de kívülállónak, - mint ahogy meggyőződtem róla - teljesen érthetetlen ez a fölösleges térfoglalás, amikor a raktárlap úgyis üresen áll.

A munka menetéről most nem írok, a Módszertani Osztály bizonyára részletes utasítást ad a teendőkről. Csak arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy a kollégák ne essenek abba a hibába, amibe mi estünk munkánk elején, vagyis "összetévesztettük" a raktárlapot a katalógussal és megdöbbsentünk, hogy több kiadás kerül egy lapra, így nem látjuk tisztán a címfelvételt. Az információt nem a raktárlapról, hanem a katalógusról kell beszerezni, ott pedig, ahány kiadás, annyi katalóguslap van. A raktárlapon az a lényeges; ha a kiadás éve nem egyezik a címfelvétellel, a kiadás évét zárójelben a leltári szám mellé írjuk, mert törlésnél tudnunk kell, hogy egy-egy kiadásból az utolsót töröltük-e, vagyis a katalógusból kiszedjük-e a katalóguslapját, avagy sem.

Mi a javított, bővített kiadást külön-külön lapon hagytuk, csak a változatlan kiadást, utánnyomást vettük egyre, de tulajdonképpen ennek sincs túl nagy jelentősége.

Ha az utasítás megjelenése után valaki megegyezően, gyakorlatban is szeretné látni a munkát, bármikor személyesen vagy telefonon - felvilágosítást adunk.

HARMAT FERENCNÉ

A 3 bemutató és az eddigi tapasztalatok figyelembe vételével megtárgyaltuk Weisz Sándorné előterjesztését a törzslapos nyilvántartásról. A vitában Zubonyai Istvánné számviteli osztályvezető is részt vett. Ezek után készül el az igazgatóság intézkedése, mely kötelezően előírja az áttérést a törzslapos nyilvántartásra.

KERÜLETI KÖNYVTÁRAK OSZTÁLYA

"A KÖNYVTÁR JÚLIUS 24-TŐL AUGUSZTUS 20-IG ZÁRVA..."

"Jó pihenést", "Kellemes nyaralást" - kívántak olvasóink az utolsó nyitva tartási napokon. Mi megköszöntük a jókívánásokat és megkezdtük "nyaralásunkat" a zárva tartás alatt.

Most nem a megszokott rutinmunkáról szeretnénk beszélni, mert ezek a teendők minden kolléga előtt nyilvánvalóak. A zárva tartási időre adóott néhány érdekes feladatunk, ezekről szeretnénk beszámolni.

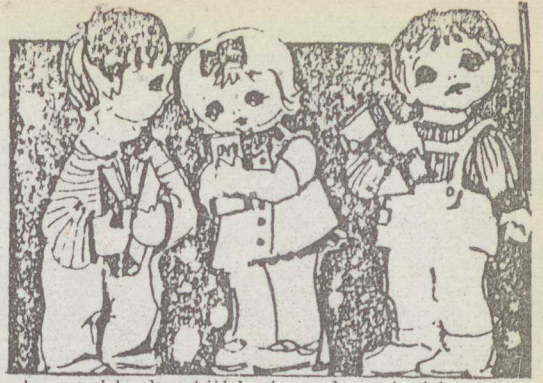
A Hárfa utca egyik kis családi házáat a Tanácsra hagyta egy idős házaspár, azzal a kikötéssel, hogy a házban idős embereknek rendezzenek be olyan helyet, ahol összejöhetnek, beszélgethetnek, nyugodt, csendes környezetben eltölthetnek néhány kellemes órát. A kerületi szervek és üzemek a Tanács Szociális Osztályának vezetésével összefogtak és a kis házat "Öregek Napközi"-jének rendezik be nagy szeretettel és találékonysággal. A könyvtár vállalta azt a feladatot, hogy a Vöröskereszt által felajánlott 5000 Ft-ból könyveket vásárol és ezeket feldolgozva, az augusztus 20-i megnyitásra, jól összeválogatott kis könyvtár várja az idős látogatókat. Nagyon reméljük, hogy sikerült a válogatás és sok derüs és szép órát töltenek majd a "Napközi" vendégei a könyveket olvasva.

A kerületben kb. 30 óvoda és 20 bölcsőde működik. A Művelődésügyi Osztály kívánsága volt olyan könyvanyag összeállítása, amely szakmai segítséget nyújthat az óvodai és bölcsődei dolgozóknak. Könyvtárunkat kérték meg az állomány összeállítására, fejlesztésére és természetesen kölcsönzésére is. Az első lépések megiehetősen nehezek voltak, hiszen nem vagyunk a szakirodalom legjobb ismerői. Éppen ezért fordultunk az OPK kitűnő szakkatalógusaihoz, amelynek alapján jegyzéket állíthattunk össze a megvásárlandó könyvekről. Megtuttuk azt is, hogy az ÁKV melyik üzlete árúsítja az óvónőképzés tankönyveit, a megvásárolt tankönyvek alapján is tájékozódunk és beszereztük a szakmába vágó könyveket, azonkívül mesekönyveket, gyermekverseket, a Bölcs Bagoly sorozat egyes köteteit. A már összeállított anyagot bemutattuk a kerület két megbízott vezető óvónőjének, akik jónak találták az eddig beszerzett könyveket és rendelkezésünkre bocsátottak további jegyzékeket az óvodákba javasolt anyagról, az óvónőképző kötelező és javasolt tankönyveiről. Szeptemberben sor kerül a kerületi óvónők könyvtárlátogatására, addig is bővítjük ezt a speciális anyagunkat, melyhez külön katalógust is készítettünk. Hasznosnak tartjuk ezt a munkánkat, mert ilymódon kapcsolatot teremthetünk a kerület pedagógusainak egy speciális rétegével.

Augusztus 27-én kerül sor a IV. kerület versenyzőire a TV-ben, a "Kell a jó könyv" c. olvasómozgalom vetélkedőjében. A könyvtár készíti fel a játékosokat és ez is nehéz, de nagyon érdekes munkát ró a könyvtárosokra. Hetenként tartunk próbavetélkedőt és a játékosokkal együtt izgatottan várjuk az igazi vetélkedő napját.

Különben a könyvtár július 24-től augusztus 20-ig zárva van...

28-as könyvtár kollektívája

JÁTÉKNAP A KÖNYVTÁRBAN

szabadidő hasznos eltöltése a felnőttek világának egyik legtöbbet emlegetett témája. Mindannyian tudjuk, hogy a gyerekek szabadideje mennyi jó és kellemes élmény lehetőségét, ám ugyanakkor mennyi megoldatlan nehéz kérdést, sőt veszélyeket is rejt magában. Ha a felnőttek életében a társtalanság, s az üresen, céltalanul eltöltött órák annyi rossznak szülői lehetnek, még jobban áll ez a gyerekekre.

Pontos adataink nincsenek, de tapasztalataink azt mutatják, hogy a gyerekek 1/3-a vesz részt a nyári napközis életben, 1/3-a a családi és egyéb nyaralásokban, de még mindig hátra van sok gyerek, aki részben szülői, vagy egyéb felügyelettel, részben egymagára utalva az iskolai szünetek nagyrésztében céltalanul kóborol és unatkozik. Az iskola diktálta erős munkatempót a tanév közbeni néhány nap, ill. a tanév utáni néhány hét nyugalmasabb, sok szabad órát jelentő időszakára váltja fel. Ezeket a z i n t e r v a l l u m o k a t nem szabad szem elől téveszteni és s z e r v e s e n b e k e l l é p i t e n ü n k f o l y a m a t o s k ö n y v t á r i n e v e l ő m u n k á n k b a . Beszámolónkban olyan kísérletről szeretnénk hírt adni, amely ezzel a feladattal függ össze. Előrebocsátjuk, hogy ehhez a munkához semmi különleges személyi, ill. tárgyi feltétel nem szükséges. A gyerekek egyik fontos jellemzőjét, azt, hogy a g y e r e k e k s z e r e t n e k j á t s z a n i a könyvtáros is felhasználhatja nevelési céljai érdekében, egy kis törődéssel, szervezéssel. Véleményünk szerint, a gyermekkönyvtár vonzó lehetőségeivel, részben még az Uttörőházakat is helyettesítheti azokban a kerületekben, ahol nincs, vagy ahol van, de n y á r i s z ü n e t e t t a r t .

Az alábbiakban egy első pillantásra könyvtári feladatainktól talán "idegennek" tűnő csoportos foglalkozási formán keresztül szeretnénk bobizonyítani, hogy milyen módon is formál közösséget a könyvtár olvasóiból.

A 20. sz. gyermekkönyvtárban (I. Szilágyi Dezső tér 5.) a téli szünetben két napot "J á t é k n a p o k n a k" nyilvánítottunk. /Már 1971 tavaszán a 38 sz. gyermekkönyvtárban - a tavaszi szünetben - jó eredményt értünk el hasonló napok beállításával./ A 20. sz. gyermekkönyvtár mindkettőnknek új munkahelye volt, s a gyerekeket nem ismerve belevágtunk merészen a kísérletbe. S várakozásaink beigazolódtak! Természetesen az I. kerületi gyerekek is szeretnek játszani. Örömmel vették tudomásul, hogy k é t n a p o n k e r e s z t ü l e g é s z n a p n y i t v a á l l a k ö n y v t á r a j t a j a , s ezeken a " r e n d k i v ü l i j á t é k n a p o k o n " egyik kezükben legkedvesebb játékaikkal /fehér egér, holdautó, sakk stb./, másik kezükben könyveket szorongatva jöhetnek a könyvtárba. - Meglepetésünkre jó néhány felsős is eljött és egyáltalán nem szégyellt játszani! Ilyen "siker" után mintegy közkívánatra azután már a t a v a s z i s z ü n e t b e n i s j á t é k n a p o k a t k o l l e t t r e n d e z n ü n k . Most már tervszerűbben készültünk, lemezjátszót, lemezeket kaptunk a propaganda osztálytól, meg-

hívókat csináltattunk. - Ime az eredmény: A tavaszi játéknapokon 2 nap alatt 149 fő vett részt, - a nyitva tartási időt 9 órával hosszabbítottuk meg. Az összes kiküldött meghívók száma 179 db volt, minden korcsoportból küldtünk a fizikai dolgozók gyermekeinek, valamint az összes III. osztályosnak. /Ők zömmel akkoriban iratkoztak be a könyvtárba és a jó ismeretséget így akartuk barátsággá változtatni./ A meghívott gyerekek 83.2 %-a vett részt a foglalkozásokon.

Ez a minden várakozásunkat felülmúló érdeklődés készítetett bennünket arra, hogy a nyári szünetben, július közepétől-augusztus végéig, összesen 7 alkalommal minden kedden, reggel 9 órától délután 4 óráig újra megrendezzük a játéknapokat. Megjegyezzük, hogy a tanév közbeni szünetek játéknapjai számszerűleg sokkal nagyobb eredményt mutatnak, hiszen 2 nap alatt több gyerek vett részt azokon, mint a nyári szünet 7 alkalma alatt. De úgy érezzük, nem kell bizonygatnunk, hogy ilyen esetben nem a mennyiség a lényeg. A nyári szünetben érdeklődő 110 gyerek /mindössze 1 alkalommal kaptak meghívót, az összes alsótagozatos, valamint az V. osztályos gyerekek/ egy héten egyszer jól érezte magát a könyvtárban, társaságot, játékot, olvasási lehetőséget talált, s 15-20 azoknak a száma, akik rendszeresen fél-, vagy egész napot töltenek a könyvtárban. Tudjuk, hogy nem feladatunk a család, ill. az iskola gondjainak magunkra vállalása, viszont hangsúlyozzuk, hogy semmi különösebb plusz feladatot /a beindításon kívül/ nem kellett végeznünk, minden egyéb könyvtári munka - kellő szervezéssel elvégezhető.

Miben látjuk ezeknek a foglalkozásoknak az értelmét?

Bevezetőnk néhány gondolata a foglalkozások szükségességét indokolja. Amíg ilyen sok gyereknek nincs kellően megoldva a szünidei elfoglaltsága /és talán még ezen felül is/ addig igen komoly szerepet játszhatnak a gyermekkönyvtárak is. A könyvtárban megrendezett játéknappal elősegíthetjük olvasóink számára a spontán baráti közösségek kialakulását. Intenzívebbé tehetjük az olvasó-könyvtár kapcsolatot. Az olvasó és a könyvtáros közötti ideális kapcsolat megteremtésének is egyik jó lehetőségét látjuk benne.

A játéknapok sokszínű programja vonzónak bizonyult a különféle korosztályok számára. A mesehallgatás, olvasás, beszélgetés, sakkozás, bélyegcsere, társasjátékok, diafilmvetítések, stb. nagyszerű hangulatban és meglepően feyelemzetten légkörben zajlottak. Ezek a "rendkívüli játéknapok" sok elkövetkezendő komoly munka sikeres elvégzéséhez szolgálnak biztos bázisul.

FARKAS JÁNOSNÉ és SÁNDOR BÉLÁNÉ

Az "Ez történt..." soraiban hirt adunk arról, hogy a hálózat több gyermekkönyvtárában voltak a nyár folyamán hasonló foglalkozások.

/Szerk./

KOSSUTH KIADÓ - KÖNYVTÁROS TALÁLKOZÓ

1972 június 14-én Nonn György elvtárs látogatott el a II. sz. kerületi könyvtárba a Kossuth Kiadó képviselőjében. Már tavaly is volt ilyen találkozó. Azóta javaslatainkból megvalósult, - hangsúlyozta bevezetőjében Nonn György - sok fontos mozzanat, pl. prospektusok, propagandaanyagok rendszeres küldése a központba és a kerületi könyvtárakba, az utánrendelések szervezettebb biztosítása, oktatási anyag nagyobb példányszámban és féláron való árusítása. A KKO-ra új kiadványait már krusda formájában megküldik, hogy gyorsan tájékozódhassanak.

Sok jelentős kiadvány jelent meg a közelmúltban, melyek általában, de különösen könyvtárakban igen keresettek. Számos kiadói kísérletezés is jelzi azt a törekvést, hogy aktuális kérdésekről olcsó és színvonalas kiadványok jelenjenek meg. Nagy mértékben csökkent a viszont szinte minden kiadó munkájának hatékonyságát a hosszú nyomdai átfutási idő.

A kiadó terveit csak felsorolás, jelzés formájában érintette az előadó. A cél a legtöbb vitatott kérdés megválaszolása, mint pl. a népesedés, anyagiasság, vezetéselmélet, szocialista erkölcs stb. Új kiadásokban jelennek meg a kislexikonok, újságolvasók évkönyve, ki kicsoda stb. Fontos volna több képes kiadvány megjelentetése, magyar- és világtörténelem, világesemények témakörben, de érdekes, kevésbé ismert fotók beszerzése igen nehéz.

Szólt olyan problémákról is, hogy nehéz következetesen küzdeni a krimi, a szenzációhajhászás, általában az értéktelenebb könyvek iránti kereslet ellen.

Az eszmecsere nagyon eredményes volt. Több mint egy tucat hozzászólás hangzott el, közöttük három olvasó véleményét is hallhatták.

Íme a legfontosabb javaslatok, kívánságok:

Az - ifjúsági mozgalomról, VIT-ről több dokumentumot, Budapestről illusztrált kiadványokat várunk. Adattár hiányzik az ipari létesítményekről, eredményekről,

- népszerű, képes történelmi művek a középiskolásoknak,

- a nagy Világtörténet mintájára szerényebb, rövidebb összefoglaló, valamint a két világháború közötti magyar történelemről kiadvány, mely nemcsak munkaszervezési vonatkozásban tárja fel ezt a korszakot.

Gyűjteményes kiadvány kellene a vallás és ateizmus, a kommunizmus, az oktatás és társadalom összefüggéseinek kérdéseiről, a fantasztikus-tudományos irodalomról, a szomszédos népek és hazánk közötti kulturális kapcsolatokról, az új magyar irodalom esztétikai, kritikai elemzéseiről stb. Több mű kellene a gyermekkönyvtárak számára,

- összefoglaló mű Oroszország történetéről,

- hiányzik pedagógiai, pszichológiai lexikon is.

Az iskolai könyvtárak és a Kossuth Kiadó között intenzívebb kapcsolatra volna szükség.

Elhangzottak javaslatok egyes művek megjelentetéséről, a példányszámokról, a könyvek minőségéről. Különösen a füzött könyvek tömegét kifogásoljuk.

Megalapozott, körültekintő javaslatok és tervek nyertek megfogalmazást. Érdekes véleménycsere alakult ki az igények, a terjesztés, a művelődéspolitikai feladatok tükröződéséről a kiadói és a könyvtári munkában.

SUGÁR JENŐNÉ

Rejtvények

EGY TÁJÉKOZTATÓ KÖNYVTÁROS SZEMSZÖGÉBŐL

Mióta a mesebeli hős elindult, hogy megfejtse a rejtvényeket, - az emberevő sárkányt így sikerült legvőznie - szinte állandó kedves szórakozása minden népnek a rejtvényfejtés.

Az első rejtvénygyűjtemény, amely nyomtatásban megjelent, tudomásunk szerint Sykvain: Aegnimes Francoises c. 1582-ben megjelent kötete. De a Zentralblatt für Bibliothekswesen 1890-es évfolyamában Hugy Hayn már bibliográfiát közöl a német rejtvényirodalomról. 301 művet sorol fel. A szerző megjegyzése szerint, ha az időszakos lapokban, kalendáriumokban, költői kötetekben stb. megjelent rejtvényeket is fel kívánta dolgozni - ehhez egy emberélet sem lett volna elegendő.

Korunk embere is szívesen foglalkozik rejtvényfejtéssel. Az 1971-es statisztikai zsebkönyv szerint pld. a Füles c. rejtvényújság 1970-ben 233.000-es példányszámban jelent meg, - de majd minden napilap, képeslap is közöl rejtvényeket.

Az új tömegkommunikációs eszközök megjelenésével új formái alakultak ki a rejtvényeknek - felelevenítették a régi társasjátékokat, divatossá váltak a rejtvénymegoldó vetélkedők. Az amerikai televízió, amelynek anyagi alapja tudvalévően a kereskedelmi hirdetés, rejtvénypályázataival a legnyiltabban reklámcélokat szolgál. Aki a bemutatott árucikkek adatait a legpontosabban eltalálja, az nyeri el ajándékként. A kérdéses árucikkek forgalmának növekedése bizonyíthatja a propagandamódszer hatékonyságát.

De az egyre nagyobb számban megjelenő rejtvények színvonala süllyedőben van. Nem minden rejtvény szerző olyan szellemes, mint Voltaire, vagy Karinthy - és nem könnyű hetenként megtölteni a rejtvényrovatot új ötlettel. Régi ötleteket ismételnak, variálnak.

Nem valószínű, hogy a rendszeres keresztrejtvényfejtő felnőtt kombinációs készsége fejlődne, vagy akár ismeretei bővülne. A keresztrejtvényfejtés inkább arra alkalmas hogy a fáradt ember kikapcsolódjék, idegességét levezesse és talán arra is, hogy a rejtvényfejtés sikerével kárpótoljon más sikertelenséget. A szabadidő eltöltésének igazán nem a legrosszabb módja, nem jár káros következményekkel, mint az alkohol-, vagy a cigarettafogyasztás. Legfeljebb a keresztrejtvény betűszámától függő fogalomvilága közvetíthet téves képzeteket. De abból még nem származik semmi rossz, ha valakinek mesterséges nyelvről az idő jut eszébe és nem az eszperantó.

De mégis, valahol hiba van. Rejtvényszerkesztőink ujat elsősorban azzal visznek a rovatba, hogy új adatot kérdeznek. Ennek érdekében gyakran látogatják a könyvtárakat is, lexikonokat, kézikönyveket böngésznek. A feladott rejtvények egyre kevésbé igényelnek logikai tevékenységet, ötletet. A kitalálendő adatok egyre távolodnak az átlagműveltségű emberek ismereteitől. "Kicsoda-micsoda? - nézze meg a könyvtárban!" így szól a plakát és a rejtvényfejtők megjelennek a könyvtárban. A könyvtárosok örömmel látják, hogy az érdeklődés megnőtt a kézikönyvek iránt. A rejtvényfejtők megtanulják, megszokták a lexikonok, kézikönyvek használatát, régi lapokban kutatnak.

Nehéz volna azonban arra válaszolni, hogy az így megismert adatokat hogyan dolgozzák fel. Vajon kedvet kapnak a rejtvényfejtők, hogy függetlenül a rejtvényfejtéstől bővítsék ismereteiket? Egy-egy rejtvénykampány alkalmával tapasztalható, hogy bizonyos kézikönyveket, bizonyos sajtótermékeket tömegesen keresnek - a kampány lezajlása után úgy tűnik, nem érdeklődnek többen a kérdés iránt, mint annak előtte.

A rejtvényfejtők, ha nyilvános könyvtárat felkeresnek, segítséget kapnak a szükséges adat megkereséséhez, ami persze nem jelentheti azt, hogy a könyvtárosok helyettük oldják meg a rejtvényt. A rejtvényfejtők egy része pedig ezzel a követeléssel lép fel.

A könyvtárak telefonon is adnak felvilágosítást olyan esetekben, ha egy kérdés rövid idő alatt katalógus vagy kézikönyv segítségével megválaszolható. Rejtvénymegoldásra a telefonszolgálat azonban nem vállalkozhat. Ennek több oka is van: 1. Ha ezt a könyvtárak megtennék, olyan mértékű kérdésáradat indulna, ami az amugyis igénybevett telefonvonalakat fontosabb hívások előtt elzárná, 2. Elvonná a könyvtárost a tényleges tájékoztatástól, 3. Az a rejtvényfejtő, aki a megoldást telefonválasznak köszönheti, érdemtelen előnyt élvez azzal szemben, aki munkája, tudása révén jut az eredményhez, 4. A telefon-rejtvényfejtő nem gazdagítja ismereteit és ráadásul elesik a sikerélménytől. - /Tehát nem arról van csak szó, hogy a könyvtáros azt kívánja, hogy a rejtvényfejtő ne a túlterhelt telefonon, hanem az ugyancsak erősen igénybevett villamoson közelítse meg a könyvtárat, hanem azt reméli, hogy a rejtvényfejtő, ha kezébe veszi a lexikont, a verseskötetet, több ismeretet szerez, mint a megoldáshoz szükséges szó, vagy esetleg nemcsak a rejtvényben szereplő két sort ismeri meg, hanem az egész költeményt elolvassa.

Ravaszabb telefonálók, tudván, hogy a könyvtár elzárkózik a rejtvényfejtéstől, letagadják, hogy rejtvényt fejtenek. Dehogy rejtvény! Fogadról van szó! - jelentik be diadalmasan. Az erőszak különböző formáit alkalmazzák: A különleges tudakozó mondta be a számukat, már a második telefonom! - és ugyanúgy méltatlankodnak, mint az a szerencsétlen lakó, akinek a feje felett beázott a tető és a Házkezelőség ahelyett, hogy segítene rajta, egyik helyről a másikra küldi.

De még sorolhatnánk a különböző megnyilvánulásokat, amelyekből kitűnik, hogy a rejtvényfejtők egy része a sportszerűség elemi szabályait sem hajlandó betartani és minden jel szerint széles körökben nem tudják, hogy bizonyos erkölcsi szabályok a rejtvényfejtésre is vonatkoztathatók. Hiszen senkit sem köteleznek rejtvényfejtésre. Semmi sem indokolja, hogy szabálytalan eszközökkel valaki bizonyos esetekben anyagi e-

lőnyhöz jusson. Furcsa, hogy a sportszerűtlen rejtvényfejtést többnyire rossznéven sem veszik, az idegen tollal ékeskedni kívánó rejtvényfejtő nyiltan, tanuk jelenlétében akar segítséget kérészszakolni.

Mindez azokra a rejtvényekre jellemző, amelyek nem ötletet, logikai munkát igényelnek, csak adatot. Mint a mesében, amikor Kalaf Turandottól adatot kért, Schiller kínai királykisasszonya alantas eszközökhöz folyamodott, és mert hatalma volt hozzá, börtönnel, kínzással, csalárdsággal igyekezett megtudni Kalaf és apja nevét. Persze, ötlettel vagy találékonysággal nevet nem lehet kitalálni.

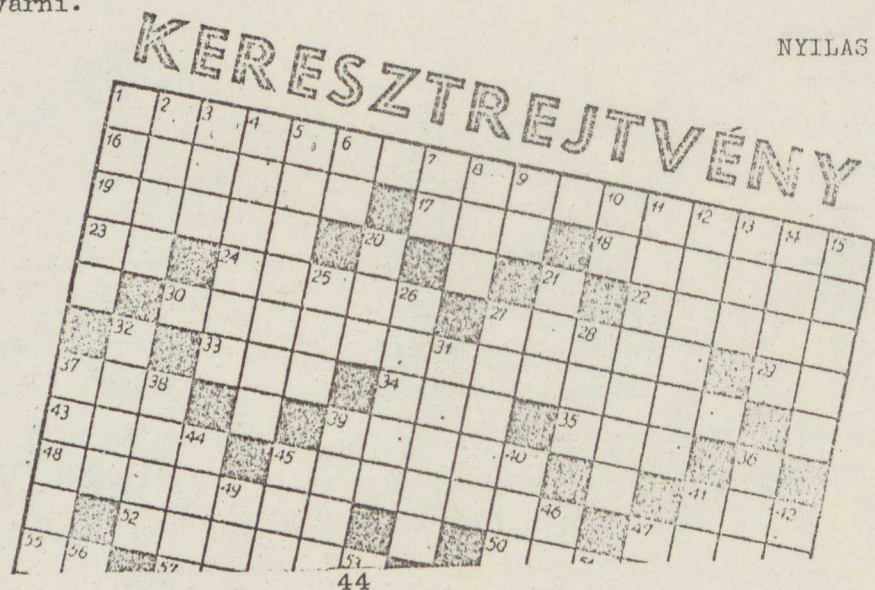
Gozzi és Schiller a mesejátékban valószínűleg a szerelmeseknek arra a vágyára gondolt, hogy vonzalmuk tárgya megismerje őket, és ebből eredő kiszolgáltatottságtól való félelmükre /a történet egyébként elolvasható az Opera-kalauzban is/ - nem a rossz rejtvényekre - de talán azokra is alkalmazható.

A közönség, a beküldők száma gyenge rejtvényeknél is magas és sokkal kevesebb munkával, fáradsággal, tehetséggel szerkeszthetők az olyan rejtvények, amelyeknek megoldása csak egy-egy adat ismeretétől függ. Pedig nem elegendő, ha a rejtvényben, vetélkedőn kért adat olyan témakörhöz tartozik, melynek ismerete fontos. Ha a megfejtés nem igényel elmélyedést, ötletet, találékonyságot, a megfejtő nem sokáig fog emlékezni a kikeresett adatra.

Irodalmi kritikánk lesújt a színvonalatlan fércművekre és nem igényel bővebb bizonyítást, hogy a közönségsiker nem mindig esik egybe a színvonalal. A tömegigényt kielégítő, de kulturértéket nem képviselő műveket adó terheli. De a rejtvényrovat az ismeretterjesztés kategóriájába sorolva szubvenciót élvez, akár jó, akár gyenge.

Milyen lesz a rejtvényfejtés a jövőben? A rohamosan fejlődő technika áldásaival felszerelt könyvtár a második évezredben olyannak képzelik, hogy adatbankjaiból komputer segítségével pillanatok alatt bármilyen adatot, képet, szöveget, mozgóképet kikeres. Olvasói kábeles tv-vel, vagy ha úgy tetszik képernyős telefonnal állnak vele kapcsolatban és a könyvtár a szükséges szöveget bemondja, vagy a filmet levetíti. Ebben az esetben a rejtvényfejtés sikere azon múlik majd, hogy a rejtvényfejtő ugyanazt a könyvtárat megtalálja-e, melyet a rejtvényt szerkesztő használt. De alig valószínű, hogy ilyen körülmények mellett fennmaradhat az adatkérő rejtvény. Jó volna, ha nem kellene ezt bevárni.

NYILAS MÁRTA

Igazgatósági ülések

Az igazgatóság június 20-i ülésén a beterjesztett írásos anyag alapján az 1972-1976. évi káderfejlesztési tervet megvitatta, azon módosításokat tett, és ezekkel a javaslatot elfogadta.

Június 22-én igazgatósági tanácsülésen információk hangzottak el, valamint Cziboly Józsefné KISZ-titkár a drezdai, Samu Gizella a pozsonyi látogatásról számolt be.

... július 25-én Révész Ferenc igazgató értékelte a könyvtár 1972.I. félévi munkájának számadatait.

... a könyvkötészet 1972. évre vállalt célprémiumos feladatának első félévi teljesítéséről szóló írásos előterjesztést megvizsgálta és elfogadta.

... az 1972. VI. 30-ig elkészült szerződéses munkák utáni jutalmazási javaslatot - módosítással elfogadta.

... A Magyar Könyvtárosok Egyesülete ez év októberében Debrecenben vándorgyűlést szervez. Könyvtárunk részéről Benkő Zoltánné, Csernák Béláné, Nagy Emilné és Tyroler Gyula vesznek részt.

PÁRTHÍREK

Közös pártvezetőségi és SZ.B. ülésen vitattuk meg intézetünk nődolgozói helyzetének vizsgálati tervét, melyet az SZ.B. végez az év második felében. A pártszervezet és az SZ.B. nőfelelősei konzultáltak a Társadalomtudományi Intézet illetékes kutatójával, a tervezett vizsgálat módszereit illetően.

Összeállítottuk és pártvezetőségi ülésen megvitattuk a vezetőség máso -

Az 1972.VIII.16-i megbeszélésén Révész Ferenc igazgató tájékoztatta az igazgatóságot, hogy augusztus másodikán a Fővárosi Tanács VB megtárgyalta a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár tevékenységéről és feladatairól szóló jelentésünket, a VB elfogadta a jelentést, a határozati javaslatokat és elismerően szólt a könyvtár munkájáról.

... az IFLA-val kapcsolatban tájékoztatta az igazgatóságot az augusztus 29-i és 31-i programokról és ezzel kapcsolatos munkáinkról.

... Csernák Béláné beszámolt a beiskolázás eredményéről.

Papp Györgyné gazdasági igazgató ismertette az intézetünk gazdasági munkájáról szóló éves revizori jelentést, amely munkánkat általában pozitívan értékelte.

... Az igazgatóság elfogadta az 1972-ben szakképesítést nyert könyvtárosok béremelésére tett javaslatot és egyéb személyi kérdésekben hozott döntést.

dik félévi munkatervét, melyet a párttagság pártcsoport-értekezleten tárgyalta meg és hagyott jóvá.

A pártbizalmiak részére információt tartottunk aktuális kérdésekről, s a pártoktatási évad előkészítéséről.

A III. kerületi Párt végrehajtóbizottság levélben fejezte ki köszönetét Dobrava Jánosné elvtársnőnek az 1971/72-es oktatási évben végzett eredményes propagandamunkájáért.

KISZ HÍREK

A KISZ-vezetőség megtárgyalta a VIII. kerületi KISZ VB elé kerülő, KISZ építésünket értékelő anyagot. Előkészítette a juniusi taggyűlést; értékelte a KISZ csoportoktól beérkezett információkat. Sándor Ottóné és Cziboly Józsefné rövid élménybeszámolót tartott a coswigi könyvtárátadásáról.

A vezetőség javaslatot tett, hogy szeptember 5-én kezdődő kerületi vezetőképző táborban Láng Endre, Keömley Eszter és Pobori Ágnes képviselje a Szabó Ervin Könyvtár KISZ szervezetét. A javaslatot az intézet- és a pártvezetőség elfogadta.

Előkészítette a második féléves munkatervet, kiosztotta a részfeladatokat.

Június 22-én a KISZ szervezet taggyűlésén Kővágó Béla elvtárs, a VIII. kerületi KISZ Bizottság titkára adott információt.

Július 4-én KISZ szervezetünk képviselőjében Cziboly Józsefné titkár beszámolót tartott a VIII. kerületi KISZ VB előtt, melynek témája "A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Gábor Andor KISZ-alapszervezetének KISZ-építési tevékenysége 1971-72-ben" volt.

A VIII. kerületi KISZ VB megdicsérte alapszervezetünket az alapos, rendszeres, őszinte beszámolóért.

Az Igazgatósági Tanácsülésen Cziboly Józsefné beszámolt az NDK-ban átadott letéti könyvtárakkal kapcsolatos munkáról és a könyvtár átadásáról.

Az Igazgatósági Tanács nevében Révész elvtárs melegen megköszönte KISZ szervezetünk lelkes közreműködését a könyvtár összeállításában.

Ezúton szeretnénk mi is még egyszer köszönetet mondani intézetünk minden olyan dolgozójának, aki munkánkat segítette, támogatta: a Duplum raktár, a Központi Könyvraktár, a Könyvkötészet dolgozóinak.

Május 26-án tartotta utolsó foglalkozását a marxista vitakör. Témája "A tudományok jelentősége és szerepe a szocialista társadalomban" volt.

Július 25-én a 48-as könyvtárban baráti beszélgetésen találkozott KISZ szervezetünk tagsága Kovács Tiborral, a Coswigban /NDK/ dolgozó magyar fiatalok KISZ titkárával. Az intézet részéről meghívott vendégként résztvett beszélgetésünkön Révész Ferenc elvtárs és Dobos Piroska elvtárs. Levetítettük azt a filmet is, mely a letéti könyvtár átadásáról készült. Összejövetelünk vidám, baráti légkörben telt el, mindannyian kellemes emlékekkel gazdagodtunk.

EZ TORTÉNT

A Fővárosi Tanács Végrehajtóbizottsága 1972. VIII. 2-i ülésén megtárgyalta a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár tevékenysége és feladatai c. jelentésünket és az alábbi határozatokat hozta:

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár tevékenységéről és feladatairól szóló jelentést elfogadja; megállapítja, hogy a könyvtár vezetői és dolgozói eredményes, jó munkát végeztek, a főváros közművelődésében jelentős szerepet töltött be a könyvtár tevékenysége;

utasítja a Művelődésügyi Főosztály vezetőjét, hogy az 1973. évi költségvetési tárgyalásokon a létszámfejlesztés érdekében tegyen kezdeményezéseket;

utasítja a Művelődésügyi Főosztály vezetőjét, hogy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár komplex távlati fejlesztési és szervezeti tervét készíttesse el;

utasítja a Művelődésügyi Főosztály vezetőjét, hogy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár központi könyvtár-épületének bővítésére vonatkozó program-tervet készíttesse el és terjessze a Végrehajtó Bizottság elé.

NÉPSZABADSÁG

1972. augusztus 4. péntek

Százhuszonháromezer olvasó — vezet a szépirodalom

Felmérés a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár helyzetéről

A Szabó Ervin Könyvtár munkatársai felmérést készítettek a fővárosi könyvtárainak helyzetéről. Megállapították, hogy javult a kerületi könyvtárosok együttműködése az iskolákkal, a tanulókkal is. Viszont a rendkívül rossz helyiségviszonyok miatt folyamatos és nagymérvű állománymozgatásra van szükség. A helyiséghiány is oka, hogy a nagy olvasógárdájú, de kis helyiségekben működő egységeknél elsősorban a szakirodalomról mondanak le más tárgyú művek javára.

A Szabó Ervin Könyvtár kerületi fiókjai 167-féle folyóiratot juttatnak, majdnem 3500 példányban. Példányszám szerint az *Élet és Tudomány* vezet, melyet az

borából 14 530 volt a beiratkozott olvasók száma.

Figyelemre méltóak a forgalmi adatok is. A szépirodalom vezet 26,7 százalékkal, az új magyar irodalom ezen belül 23,1 százalékkal, a világirodalom klasszikusai iránti érdeklődés pedig 11,8 százalékkal volt.

Az elmúlt évben nemcsak az olvasók száma, hanem a könyvállomány is gyarapodott. 1971-ben egymillió 837 411 könyv között válogathattak az érdeklődők. A Szabó Ervin Könyvtár könyveszerzésre több mint hárommillió forintot költött.

Magyar Nemzet

Tervek

a Szabó Ervin Könyvtár bővítésére

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár az idők folyamán kiépítette kereteit. Hosszabb idő óta napirenden van egy új, korszerű könyvtári központ építése, vagy a meglévő intézmény olyan bővítése, hogy még egy ideig megfelelően tudjon működni. A fővárosi könyvtárhálózat jelenleg 115 egységből áll, amelyen belül 42 kerületi könyvtár, 34 fiókkönyvtár, 18 állandó gyermekkönyvtár működik.

Különösen nehéz helyzetben van a központi könyvtár, amely olyan zsúfolt, hogy raktárba két-három éven belül már egyetlen további kötet sem fér. Két évvel ezelőtt tervet készítettek új könyvtár-épület építésére, amely 50-60 esztendőre megoldaná a fővárosi központi könyvtár problémáját. A költségigény azonban már a tervezés idején 220 millió forint volt, amely azóta lé-

kerületi könyvtárosok együttműködése az iskolákkal, a tanulókkal is, ugyanakkor a rendkívül rossz helyiségviszonyok miatt folyamatos és nagymérvű állománymozgatásra van szükség.

Az év elején 123 096 beiratkozott olvasója volt a könyvtáraknak. Az olvasók közül legtöbb a nyugdíjas: 30 602, a középsikolós olvasók száma 24 058, a szak- és betanított munkásoké 22 465. A vezetőik és szakalkalmazottak taborából 14 530 volt a beiratkozott olvasók száma.

A forgalmi adatok azt mutatják, hogy a szépirodalom vezet 26,7 százalékkal, az új magyar irodalom ezen belül 23,1 százalékkal, a régi magyar irodalom 7,5 százalékkal, a világirodalom klasszikusai iránti érdeklődés pedig 11,8 százalékkal volt.

... A KÖZPONTI KÖNYVTÁRBAN

Augusztus 17-én délelőtt az intézetvezetőség, a párt- és a tömegszervezetek rendezésében megünnepeltük alkotmányunk ünnepét. Az ünnepi beszédet Mitru Ibolya a bibliográfiai osztály tudományos munkatársa mondotta. Végül megszegettük az új kenyeret, ezzel köszöntöttük a kenyér ünnepét.

Az IFLA konferencia előkészítésében többen részt vettek. Több munkatársunkat felkérték, hogy a tanácskozások és egyéb programok alatt tolmácsolásukkal is segítsék a konferencia sikerét.

Augusztus 29-én két csoportban mintegy 70-80 külföldi könyvtáros látogatta meg a Központi Könyvtárat. Elismerésüket fejezték ki a könyvtár rendjéért, különösen a raktár tisztaságáért. Tetszett nekik a Budapest Gyűjtemény képkatalógusa. Megtekintették a Központi Könyvtár új beszerzéseiből készült kiállítást és elismerően szóltak szerzeményezésünkről. Szépnek találták a könyvtár épületét, helyiségeit. A könyvtár épülete előtt bemutatott bibliobusz is nagy érdeklődést keltett.

A csoportokon kívül egyéni látogatók is voltak. Többek között Henry C. Campbell Torontóból, Dr. Vladana Čeledova Prágából, Stanija Gligorijevic Belgrádból, K. C. Harrison Londonból, Galina Ivanovna Lukasevics Moszkvából, John T. Parkhill Torontóból, Walter Scherf Münchenből, Keith Doms Philadelphiából valamint a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság küldöttsége, közöttük Pak Un Man, Szin Ton Kon és Pak Csu Szik tekintette meg a könyvtárat, cserélt véleményt a könyvtár igazgatóival.

Miután e hírek lapzárta után érkeztek, következő számunkban részletes tájékoztatást adunk az IFLA eseményeiről.

A Központi Könyvtárban a nyári zárva tartás alatt raktári helyszámellenőrzést hajtottak végre, ellenőrizték az indikátort, a kézikönyvtárat stb. Husz új katalógus-szekerényt állítottak be, ezzel évekre biztosították a katalógusfejlesztést. Ennek során 1100 doboz mintegy 660.000 katalóguscéduláját rendezték át.

A gondnokság ez évben a szokottnál is körültekintőbben végezte a nyári nagytakarítást.

Arató Józsefné és Kárpáti Zoltán szerkesztésében megjelent a "Külföldi Szociológiai Folyóiratok Tájékoztató"-ja idei második száma. Kár, hogy a sokszorosítás miatt megjelenése rendszerint elhúzódik.

Elkészült, sokszorosítás alatt van "Információ" címmel a magyar nyelvű szociológiai irodalom tájékoztató jegyzéke, melyet évente előreláthatóan négy alkalommal állítanak össze az Olvasószolgálat munkatársai.

... A FELNŐTT KÖNYVTÁRAKBAN

Május végén, június elején a hagyományokhoz híven több kerületi könyvtárban /1-es, 8-as, 13-as, 44-es, 46-os, 48-as/ megszervezték a VIII. osztályosok ünnepélyes átíratását a felnőtt könyvtárba.

A 11-es könyvtárban olvasók és könyvtárosok találkoztak Nenn Györggyel a Kossuth Könyvkiadó igazgatóhelyettesével. /Külön is beszámolunk erről./

Ugyancsak a 11-es könyvtárban tanácskoztak július 20-án a kerület KISZ kultúrosai. Beszélgetésük témája a fiatalok olvasása volt. /Hasznos lenne valamennyi kerületben hasonló összeövetel megszervezése./

A 26-os könyvtárban Bata Imre irodalomtörténész Dózsa György az irodalom tükrében címmel tartott előadást július 11-én.

Pest Buda Óbuda egyesítésének 100 éves évfordulója tiszteletére a 44. sz. Szakmunkásképző Intézet honismereti szakköre feldolgozta a főváros történetét. Az összevetett anyagból július 11-én vetélkedőt rendeztek a 26-os könyvtárban.

... A GYERMEKKÖNYVTÁRAKBAN

Helytörténeti sétát szervezett "Józsefváros" címmel a 44-es gyermekkönyvtár.

A 31-es könyvtár egyik régi gyermekolvasója, amatőr csillagász, érdekes előadást tartott a csillagokról, a bolygókról, majd bemutatta a maga készített tévésövet.

A 20-as gyermekkönyvtár Vizivárosi klubjának tagjai vidám délutánon bucsuztatták a tanévet, a legaktívabb gyerekek jutalmat kaptak.

A 37/1-es fiókkönyvtárban a Dimitrov téri iskola irodalom szakköröseinek diafilm vetítést rendeztek.

Az elmúlt évekhez hasonlóan gazdag programmal készültek a gyermekkönyvtárak A NYÁRI SZÜNIDŐRE. A Mese-mese-móka ca. foglalkozások keretében mesemondásra, játékokra, bábozásra, rajzolásra egyaránt sor került a 2-es, 31-es, 39-es, 40-es, 43-as könyvtárban.

A 43-as könyvtár nyári programjában szerepel minden hét csütörtökjén a sakk-játék szervezése. A gyerekek ezt a lehetőséget nagy örömmel fogadták.

Gyakran tartanak foglalkozásokat a gyermekkönyvtárosok a nyári uttörő táborokban is pl. az 1-es, 4-es, 17-es, 30-as, 37-es, 41-es, 43-as. Néhány könyvtár a korábbi évekhez hasonlóan letéti könyvtárat adott a kerületi tábornak. /1-es, 12-es, 24-es, 35-ös./

Uj szinfoltot jelentenek néhány gyermekkönyvtár munkájában /4-es, 10-es, 14-es, 20-as/ azok az egésznapos könyvtári foglalkozások, beszélgetések, játékok, könyv-
viták, melyeket a nyári hónapok alatt a hét egy-egy napján, a kölcsönzési időn ki-
vül is szerveznek.

A magyar nép vándorlása címmel a 14-es gyermekkönyvtár irodalmi műveket ismertetett
olvasóinak.

SZEMÉLYI HÍREK

Kitüntetések:

Augusztus 20.-a alkalmából intézetünk munkatársai közül kitüntetésben részesültek:

"Szabó Ervin Emlékérem"	Dr. Remete László Központ, Olvasószolgálat vezetője,
"Kiváló-Népművelő" kitüntetés	Jellinek Lászlóné 4-es könyvtár vezetője,
"Szocialista Kulturáért" kitüntetés	Farkas Józsefné 2-es könyvtár vezetője, Harmath Ferencné 39-es könyvtár vezetője, Jancsovcics Klára 8-as gyermekkönyvtár ve- zetője,
"Miniszteri Dicsérő Oklevél"	Pender Ferenc 8-as könyvtár, Dr. Hiripi Lajosné Központ Olvasószolgálat, Szakmári Istvánné 13-as könyvtár vezetője,
"Kiváló dolgozó" kitüntetés	Rieth Györgyné Központ, Gondnokság, Simon Andrásné Központ, Könyvkötészet

Munkába állásuk 40 éves jubileumán Szalay Tibort és Lőcsei Imrét a könyvköté-
szet dolgozóit az Intézet vezetősége jutalomban részesítette.

Kinevezés, áthelyezés

Ferenczi Józsefné a propaganda osztály munkatársa, Mohácsi Józsefné a 25-ös könyv-
tár munkatársa és Varga Judit a Központ Olvasószolgálat munkatársa VIII. 1-től vég-
legesítést nyertek.

Bánhegyi Gyulánét a 10-es könyvtárból a 9-es könyvtárba, Mihályi Imrénét a 23-as
könyvtárból az 1-es gyermekkönyvtárba, Beutum Juditot a 37-es könyvtárból a 10-es
könyvtárba helyezte az igazgató.

Uj munkatársak

Heim Gábor kötészet, Lukács Tibor kötészet, Tátrai Zsuzsa könyvtári technikus 10-es könyvtár, Mazug Lászlóné könyvtári technikus 12-es könyvtár, Rákai Istyánné könyvtáros 2-es könyvtár, Győri Magda könyvtári technikus 9-es könyvtár, Jakubecz Ilona könyvtáros KKO, Bernáth Mária könyvtáros 23-as könyvtár.

Kilépések

Csekei Virág könyvtári technikus 12-es könyvtár, Kovács Jánosné könyvtáros 2-es könyvtár, Lintner Ferencné könyvtáros Központ Feldolgozó Osztály, Aradi András könyvtáros 28-as könyvtár, Somló Zsuzsa könyvtári technikus KKO, Kisbán Lajosné könyvtáros KKO, Grósz Sándorné könyvtáros 22-es könyvtár, Eördögh Judit könyvtári technikus 6-os gyermekkönyvtár, Nagy Irén Mária könyvtári technikus 4-es könyvtár.

Nyugdíjazás

Liptai Józsefné raktárkezelő 35-ös könyvtár.

Születés

Ferdinándy Gáborné kollégánknak /2-es gyermekkönyvtár/ 1972. június 3-án ISTVÁN nevű fia született. A kedves szülőknek és a kisbabának jó egészséget és sok örömet kívánunk!

1972 július 7-én tizenhárom dolgozónk jelentkezett térítésmentes véradásra. Közülük Bánhegyi Gyuláné, Bóta Gyula, Cziboly Józsefné, dr. Domán Istvánné, Kertész Pál, Ötvös Ágnes, Pászty Istvánné, Pető Judit, Rieth Józsefné és Szőke Angela 3.360 ml. vért adott.
Köszönjük emberségüket !

TARTALOMJEGYZÉK

Petőfi év 1973 /Kádár, Losonczi, Orbán elvtársak levelei/		1
Hogyan állunk az előkészületekkel?	Gálliczky Éva	2
A Budapest Gyűjtemény és fővárosunk centenáriuma	- mn -	4
Mit olvastak 100 év előtt a főváros nyilvános könyvtáraiban?	Nyilas Márta	6
Olaszországi tanulmányutról	Dr. Remete László	9
Szlovákiai tanulmányutról	Samu Gizella	12
Külföldi tapasztalat	D.P.	13
Hazai tapasztalatok	Lukács Györgyné	15
Könyvtárosok Szombathelyen		
A népművelési oktatók és kutatók XVIII. nyári tanácskozása Szombathelyen	Dobos Piroska	16
Balatoni beszélgetések	Király Lászlóné, Hargitai Nándorné	17
Olvasótábor Felsőtárkányban	Kerekes Pálné	19
Uj kiadványaink		
Vasvári István: Nagy László bibliográfia	- y -	20
Világosság első 10 éve /1960-1969/	Dr. Szalai György	20
Az első sajtóközleményekből		23
Petőfi napjai a magyar irodalomban	Sz. Richlich Ilona	24
Honismereti bibliográfia	Csomor Tibor	26
Könyvekről	Aradi András	29
A KKO értekezletén...	Hajdu Miklósné	31
Verskatalógus a 14-es könyvtárban	Lukátsné Plenk Anna	33
Bemutattuk a törzslapos állománynyilvántartást	Harmat Ferencné	36
A könyvtár július 24-től augusztus 20-ig zárva	28-as könyvtár	38
Játéknapp a könyvtárban	Farkas Jánosné, Sándor Béláné	39
Kossuth Kiadó - könyvtáros találkozó	Sugár Jenőné	41
Rejtvények egy tájékoztató könyvtáros szemszögéből	Nyilas Márta	42
Igazgatósági ülések		45
Párthirek		45
KISZ-hírek		46
Ez történt...		47
Személyi hírek		50

Felelős kiadó a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár igazgatója

Készült a FSZEK sokszorosítójában

Engedélyszám: III/400/S/2/971

Szerkesztőbizottság: Bárány Éva, Dobos Piroska, dr. Ecsedy Andorné, Farkas Józsefné, Gálliczky Éva, Márffy István, Milkó Zoltán és Sándor Ottóné

Felelős szerkesztő: Pataki Ferenc

Főszerkesztő: Szőke Tiborné

Terjedelem: 6,25 A/5 IV Táskaszám: 72/441. Példányszám: 450